

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

1.1.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

1.1.2 ประเภทของรูปแบบ

1.1.3 การสร้างรูปแบบ

2. วิจัยโดยใช้รูปแบบ

2.1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ

2.2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

2.3 ประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

2.5 กลุ่มของรูปแบบการเรียนการสอน

2.6 หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

2.7 การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน

2.8 คุณสมบัติที่ดีของรูปแบบ

3. หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 ประวัติความเป็นมาของแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

3.2 ความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3.1 ความหมายของแผนการเรียนรู้

3.3.2 ความสำคัญของแผนการเรียนรู้

- 3.3.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้
- 3.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3.5 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.5.1 การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม
 - 3.5.2 การศึกษาเป็นรายบุคคล
 - 3.5.3 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี
 - 3.5.4 การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์
 - 3.5.5 การจัดการเรียนแบบเน้นประสบการณ์
 - 3.5.6 การเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.5.7 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 3.5.8 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
- 3.6 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.6.1 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม
 - 3.6.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยม
 - 3.6.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
 - 3.6.4 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์
 - 3.6.5 บทบาทผู้สอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์
- 3.7 ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.7.1 ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข
 - 3.7.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 3.7.3 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
 - 3.7.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ: ศิลปะ ดนตรี กีฬา
 - 3.7.5 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย: การฝึกฝน การ วาจา ใจ
- 4. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.1 การเพิ่มศักยภาพครู
 - 4.2 เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.3 ความพึงพอใจในการทำงานของครู
 - 4.4 สนับสนุนการทำงานของครู
 - 4.5 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

5. พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 5.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
 - 5.2 การปฏิบัติ
6. บริบท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

1.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน (Instructional Model) ที่น่าสนใจได้แก่

ทิศนา แคมณี (ม.ป.ป. : 1) อธิบายความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่าเป็นสภาพหรือการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ระเบียบ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน วิธีการ และเทคนิคการสอน รวมทั้งวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ได้ออกแบบไว้อย่างสัมพันธ์กับทฤษฎีหลักรูปแบบนั้นเน้น คือ สามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเช่นเดียวกัน

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 1) เสนอแนวความคิดว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่มีความหมายสองลักษณะคือ เป็นรูปแบบที่เป็นกิจกรรมหรือวิธีการสอนเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สุบรรณ พันธ์वास และชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ (2522 : 6) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบย่อที่เขียนแบบความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้น และเป็นระเบียบ สามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ได้

กันเทอร์ และคณะ (Mary Alice Gunter Thomas H. Estes and Hasbrouchschwab 1990 : 67 ; อ้างถึงใน ในกองการวิจัยทางการศึกษา. 2544 : 2) ได้ให้

ความหมายของคำว่ารูปแบบการสอน (Instructional Model) ว่าหมายถึง วิธีดำเนินการที่การละขั้น ซึ่งเมื่อดำเนินการตามขั้นตอนแล้วจบ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ (Step-by Step Procedure that Leads to Specific Out-comes)

เอ็กเก็น เคาชัค และฮาร์เดอร์ (Eggen ,Kauchak and Harder.1979 : 12 :

อ้างถึงใน กองการวิจัยทางการศึกษา. 2544 : 2) กล่าวว่า รูปแบบการสอนคือ รายละเอียดหรือ คำชี้แจงยุทธวิธีการสอนเพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะทางการศึกษา

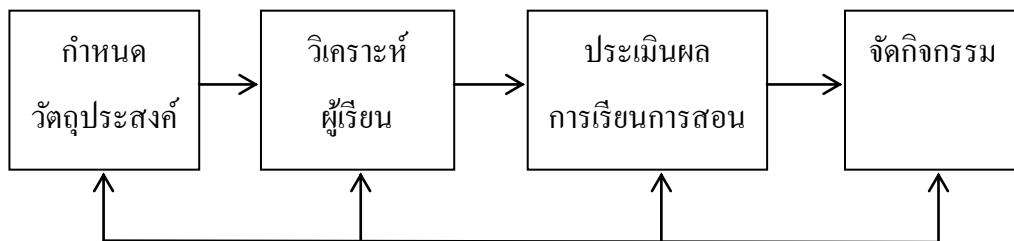
เรา ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model)ไว้ 2 ความหมายดังนี้

1. รูปแบบคือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลา ความเหมาะสมกาลเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของ ปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

2. รูปแบบคือตัวแทนของการใช้แนวคิดของ โปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้าง ที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวความคิดหรือ ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งโดย อธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของรูปแบบนั้น ๆ

ไพโป (Piepho. 1980 :10 ; อ้างถึงใน กองการวิจัยทางการศึกษา. 2544 : 2) กล่าวว่า รูปแบบการสอนเป็นชุดของขั้นตอนที่เป็นไปได้ของการเรียนการสอน จัดในรูปแบบ แผนภาพได้

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นการบรรยายรายละเอียดของวิธีการจัดการ เรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน รูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นเสมือนพิมพ์เขียวสำหรับครูใช้เป็นแนวการสอนของตน ดังนั้นจะพบเสมอว่า นักการศึกษาเสนอรูปแบบ การสอน เช่นภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอน

1.2 ประเภทรูปแบบ

รูปแบบตามความคิดของ สไตเนอร์ (Steiner. 1988 :108) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Ethical Model or Model -of) เป็นการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบินภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model –for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน

รูปแบบตามแนวความคิดของ คีฟส์ (Keeves. 1988 : 47) แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. รูปแบบคล้าย (Analogue Model) คือ เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับแบบจำลองมักเป็นรูปแบบที่ใช้ในการบรรยายวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ เป็นรูปแบบที่นำใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง

2. รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Model) คือ รูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายของลักษณะรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะช่วยใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างภาพ

3. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภาพ แบบแผนหรือ โครงการ (Schematic Model)

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Model) คือ รูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กับเหตุและผลมีการทดสอบสมมติฐานผลของรูปแบบ

1.3 การสร้างรูปแบบ

การสร้างรูปแบบคือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่การค้นพบอะไรใหม่ๆ ขั้นตอนการสร้างรูปแบบเขียนเป็นแผนภาพที่ 2 (Steiner. 1990 : 108 ; Keeve. 1988 : 49) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1.4 การวิจัยและการพัฒนารูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2533 : ก) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์กับนิสิต จำนวน 15 คน พบว่า รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์มีสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นการพัฒนารูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ กับส่วนที่เป็นการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนา ดังจะกล่าวรายละเอียดของแต่ละส่วนดังนี้

รูปแบบของการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามภาพ 2 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการเตรียมโครงละเอียดเพื่อเสนออนุมัติการทำวิทยานิพนธ์ และขึ้นเขียนรายงานการวิจัย ขั้นแรก คือ ขั้นเตรียมเค้าโครงละเอียดเพื่อเสนออนุมัติการทำวิทยานิพนธ์นั้น นิสิตนักศึกษาต้องทำกิจกรรม 5 กิจกรรม กิจกรรมแรกคือ การทำแผนงานวิจัย กิจกรรมที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิง กิจกรรมที่ 3 การทำแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งหมายสมมติฐานในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และงานวิจัยที่ให้ผลสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมติฐานนี้ กิจกรรมที่ 4 การจำลองลักษณะของการเสนอผลการวิจัย กิจกรรมที่ 5 การตรวจสอบความพร้อมในการเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 5 เป็นที่ตายตัว ส่วนขั้นที่ 2 ขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 อาจดำเนินการตามลำดับที่กำหนดไว้ หรืออาจจะสลับกันก็ได้ เมื่อทำกิจกรรมที่ 5 ของขั้นแรกเสร็จแล้ว นิสิตนักศึกษาได้รับอนุญาตจากอาจารย์ที่ปรึกษา ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้เสนอ (Defense) เค้าโครงวิทยานิพนธ์กับคณะกรรมการได้ เมื่อเสนอผ่านเสร็จแล้วจึงทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ แปลผล และ เขียนรายงานวิจัย

2. ขั้นที่สอง ขึ้นเขียนรายงานวิจัย นิสิตนักศึกษาต้องทำกิจกรรมที่ 6 คือ ทำการตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิงอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบฟอร์มและวิธีการเดียวกันกับกิจกรรมที่ 2 ของขั้นแรก และทำกิจกรรมที่ 7 คือ สรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนช่วยในการเตรียมสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

สรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น รูปแบบต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางมากขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆสำหรับการพัฒนารูปแบบนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ กำหนดโครงสร้าง และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้าง และข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของ

การวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

การวิจัยโดยใช้รูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2549 : 2-7) ได้กล่าวว่า การวิจัยโดยใช้รูปแบบจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ขั้นที่ 2 เป็นการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ

1. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ

ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ ที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องอื่น และผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบ หรือตัวแปรต่างๆภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ หรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบในพัฒนารูปแบบนั้น จะต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ และการศึกษาค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจจะคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อน แล้วปรับปรุง โดยอาศัยข้อสนเทศจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวความคิด รูปแบบ หรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือทำการศึกษาย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลอง นำไปใช้ในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่าเหมาะสมหรือไม่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ (ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คำว่า การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริงที่จะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำเร็จขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆในรูปแบบอิทธิพลหรือความสำคัญของกลุ่มองค์ประกอบหรือกลุ่มตัวแปรในรูปแบบ

ผู้วิจัยอาจปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบของตน ซึ่งจะทำให้รูปแบบเหมาะสมยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า วิธีการวิจัยโดยใช้รูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ขั้นที่ 2 เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ผู้วิจัยต้องศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบหรือตัวแปรตามลำดับก่อนหลัง โดยศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิดซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ หรือทำการศึกษางค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัวแปร แล้วคัดเลือกตัวประกอบย่อยหรือตัวแปรสำคัญประกอบเป็นโครงสร้างของรูปแบบ หลังจากได้รูปแบบขั้นแรกแล้ว ต้องทำการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพราะรูปแบบที่สร้างขึ้นเป็นเพียงสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อทดสอบความเหมาะสมหรือไม่ และเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการสร้างหรือพัฒนารูปแบบไปเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาคูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2

3. ประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีบทบาทของครูและผู้เรียนแตกต่างกัน (วัฒนาพร ระงับทุกข์ ก : 11-14) ดังนี้

รูปแบบที่ 1 Student – centred Class รูปแบบนี้ครูจะเป็นผู้เตรียมเนื้อหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อทั้งหมด แล้วผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีครูคอยดูแลกำกับและให้คำปรึกษา กิจกรรมในรูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือจับคู่

รูปแบบที่ 2 Learner – based Teaching รูปแบบนี้ครูจะคอยกระตุ้นหรือมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลในเรื่องที่จะเรียนเอง หรืออาจจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน

รูปแบบที่ 3 Learner – Independence หรือ Self – directed Learning รูปแบบนี้ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าจากสื่อที่จัดไว้ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วเลือกงานหรือฝึกปฏิบัติตามต้องการ ตามความสนใจและศักยภาพของตน โดยอาจศึกษาตามลำพังหรือจับคู่หรือศึกษาเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ได้

4. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ประภาวัลย์ แพร่วาณิชย์ (2543 : 39-40) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน อธิบายความเชื่อและแนวคิด ทฤษฎี ที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งชี้ว่า กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงาน
2. จุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน แสดงความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
3. เนื้อหา ระบุเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้รูปแบบการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์
4. กิจกรรมและขั้นตอนดำเนินงาน อธิบายวิธีการปฏิบัติหรือกระบวนการดำเนินงานเมื่อนำรูปแบบไปใช้
5. การวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่ประเมินถึงประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งอธิบายความเชื่อ และแนวคิด ทฤษฎี กำหนดจุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการดำเนินงาน และการวัดผล ที่สัมพันธ์ และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับใช้แนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรมรูปแบบที่ 1 และที่ 2 ไปสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. กลุ่มของรูปแบบการเรียนการสอน

จอยซ์ (Joyce) และคณะ ได้จัดกลุ่มของรูปแบบการเรียนการสอนออกเป็น 4 กลุ่ม (อ้างถึงใน ประภาวัลย์ แพร่วาณิชย์, 2543 : 40-41) ดังนี้

1. กลุ่มที่เน้นการประมวลผล (The Information Processing Family) ทราบปัญหาและค้นหาคำตอบ และให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด สร้างความคิดรวบยอด รูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มนี้บางรูปแบบเน้นให้ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดและทดสอบสมมติฐานบางรูปแบบมุ่งการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ บางรูปแบบมุ่งส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไป ตัวอย่างของรูปแบบกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์

(Concept Attainment Model) รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry Model) และรูปแบบการเรียนการสอนแบบกลุ่ยุทธ์ความจำ (Memory Model) เป็นต้น

2. กลุ่มที่เน้นตัวบุคคล (The Personal Family) การพัฒนาตัวบุคคลเป็นเป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มนี้ มุ่งพัฒนาเจตคติและค่านิยมอันดีงาม พัฒนาคบุคคลให้มีความเข้าใจตนเองดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น ตัวอย่าง เช่น รูปแบบการเรียนการสอนแบบไม่สั่งการ (Non-directive Teaching Model) รูปแบบการเรียนการสอนแบบการฝึกความตระหนักรู้ (Awareness Training Model) เป็นต้น

3. กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) รูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มนี้มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการใช้การประนีประนอมในการแก้ปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมหรือมีความร่วมมือกับบุคคลอื่น ตัวอย่าง ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนทางสังคมศาสตร์ (Social Science Inquiry Model) รูปแบบการเรียนการสอนแบบค้นคว้าเป็นกลุ่ม (Group Investigation Model)

4. กลุ่มที่เน้นการปรับพฤติกรรม (The Behavioral Family) ของรูปแบบการเรียนการสอนกลุ่มนี้ คือ การพัฒนาพฤติกรรมและทักษะในการปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งเน้นถือทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) การปรับพฤติกรรม (Behavioral Modification) การรักษาเยียวยาพฤติกรรม (Behavioral Therapy) การกำหนดงานและแจ้งผลความก้าวหน้าให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น รูปแบบการฝึกความกล้าแสดงออก (Assertive Training Model) และรูปแบบการเรียนรู้โดยมีเงื่อนไข (Contingency Management Model)

สรุปได้ว่ากลุ่มของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วยกลุ่มที่เน้นการประมวลผลข้อมูล กลุ่มที่เน้นตัวบุคคล กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกลุ่มที่เน้นการปรับพฤติกรรมซึ่งแต่ละกลุ่มมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

6. หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ประภาวัลย์ แพร่วานิชย์ ได้ค้นคว้าและสรุปหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (ประภาวัลย์ แพร่วานิชย์. 2543 : 41-42) ไว้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบจากการวิจัย รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาจากเอกสาร งานวิจัย หรือจากการสังเกตและสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง
 2. การกำหนด เป้าหมาย และองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เป็นการนำข้อมูลพื้นฐาน และองค์ประกอบต่างๆ มาจัดเป็นระบบให้สัมพันธ์กัน
 3. การกำหนดแนวทางการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เป็นการระบุนายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการ เจื่อนใจ เกี่ยวกับการนำรูปแบบไปใช้ เช่น ใช้สอนกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ การจัดสภาพการเรียนการสอน เพื่อที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 4. การประเมินรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จึงต้องมีการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งอาจกระทำได้ 2 วิธี คือ
 - 4.1 การประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ
 - 4.2 การประเมินความเป็นไปได้โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง โดยการทดลองหรือกึ่งทดลอง
 5. การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน การปรับปรุงจะดำเนินการ 2 ระยะ
 - 5.1 ระยะก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ เป็นการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้จากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง
 - 5.2 ระยะหลังการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ เป็นการปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลทางทดลอง และอาจมีการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองซ้ำ และปรับปรุงจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ
- สรุปได้ว่าหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ควรมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากการวิจัย กำหนดเป้าหมายขององค์ประกอบ ประเมินรูปแบบ และปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ และหลังการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ เป็นการปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลทางการทดลอง หรืออาจมีการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองซ้ำและปรับปรุงจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

7. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจและสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบ และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 4 ขั้นตอน (ประภาวัลย์ แพรวานิชย์. 2543 : 42-43)

1. การนำเสนอที่มาของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของหลักกาแนวคิดพื้นฐาน และองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ

2. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน เป็นการอธิบายรูปแบบการเรียนการสอนโดยละเอียด โดยเสนอสิ่งต่อไปนี้

2.1 ขั้นการสอนตามรูปแบบ เป็นการเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือขั้นตอนการเรียนการสอน

2.2 ระบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายบทบาทของครู ผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน และการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอื่นๆ

2.3 หลักการตอบสนอง เป็นการอธิบายวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน การตอบสนองการกระทำของผู้เรียน เช่น การให้รางวัล การให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น หรืออภิปราย เป็นต้น

2.4 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน เป็นการอธิบายเงื่อนไขที่จำเป็นที่จะช่วยให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

3. การนำเสนอการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เป็นการให้คำแนะนำและใช้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการนำรูปแบบไปใช้ให้ได้ผลดี เช่น ควรให้ผู้เรียนระดับใด เนื้อหาวิชาประเภทใด เป็นต้น

4. การนำเสนอผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการ คาดหมาย ผลที่ควรจะได้โดยตรงที่จะให้ผลแก่นักเรียน และผลพลอยได้หรือผลกระทบจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

สรุปได้ว่าการนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน เป็นการอธิบายหรือการแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน อย่างละเอียด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

8. คุณสมบัติที่ดีของรูปแบบ

บิทเทล (Bittle. 1978 : 814 : อ้างถึงใน เรวดี อาษานาม. 2547 : 7) ได้เสนอคุณสมบัติ ที่ดีของรูปแบบไว้ ดังนี้

1. สามารถเข้าใจง่าย (Elegant) มีโครงสร้างที่เข้าใจได้ง่าย
2. สมเหตุสมผล (valid) องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบมีเหตุผลและมีหลักการและสามารถอธิบายได้
3. มีความสัมพันธ์กัน (Relevant) องค์ประกอบของโครงสร้างมีความสัมพันธ์
4. มีพลัง (Powerful) หรือมีประสิทธิภาพ
5. สามารถนำไปใช้ได้ (Usable)

สรุปได้ว่าคุณสมบัติที่ดีของรูปแบบ คือ ต้องมีโครงสร้างที่เข้าใจง่าย สมเหตุสมผล มีหลักการสามารถอธิบายได้ มีความสัมพันธ์กัน มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ประวัติความเป็นมาของแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาความเป็นมาของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวงการศึกษามานาน ได้มีความพยายามเปลี่ยนแปลงจากการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นครูเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนรู้สำหรับการศึกษามานานของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรทุกครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ.2503,พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2533)มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอน ที่ครูเป็นศูนย์กลางไปในแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากยิ่งขึ้นแต่ยังประสบผลสำเร็จไม่มากนัก ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการศึกษาแนวก้าวหน้า (Progressive Education Theory) ทฤษฎีนี้ไม่ใช่ทฤษฎีใหม่ นักปรัชญา นักการศึกษาในอดีตได้เสนอแนวคิดนี้เป็นเวลานานแล้ว พื้นฐานแนวคิดของนักปรัชญานักการศึกษาได้นำเสนอไว้ ดังนี้

เพอร์ทอลเซ่ (Pertaolzee. 182 ; อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547 : ก) เสนอแนวคิดว่าการศึกษาคือเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาจิตใจทางสังคม การเรียนรู้สิ่งใดก็ตามต้องเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งนั้นก่อน

นอกจากแนวคิดของ Piaget แล้วยังมีนักปรัชญา นักการศึกษาอีกหลายคน เช่น (Froebel. 1840 ; John Dewey. 1916,1938,1940 ; Kilpatrick. 1918 ; Rousseau. 1962 and Carl Rogers. 1969) เป็นต้น

ฟร็อบเอล (Froebel. 1840 : 45 ; อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547 : ก) ให้แนวคิดที่ว่า เด็กคล้ายพืชที่กำลังงอกงาม ต้องการความอบอุ่นและแสงสว่าง การเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ แต่เกิดจากการจัดกระทำอย่างมีขั้นตอน (Unfolding) บนพื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ด้วยความสนุกสนาน จึงควรส่งเสริมการเรียนรู้จากการเล่น(Play) จะทำให้เด็กสนใจการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนควรรู้จักจัดกิจกรรม แนะนำการเล่นและพัฒนาเครื่องเล่นต่างๆ ให้แก่เด็ก

จอร์ห์น ดีวอี้ (John Dewey. 1916, 1938, 1940 : 35 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 35) เป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student - Centered Learning) Dewey มีแนวคิดว่าการศึกษาเป็นฟังก์ชันหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอยู่ตลอดเวลา ครูที่ดีต้องมีประสบการณ์ ความสนใจ และปัญหาจากสังคมภายนอกเข้ามาแทรกในกิจกรรมของโรงเรียนครูจะต้องเข้าใจความต้องการและความสนใจของเด็ก ตระหนักในสร้างผู้เรียนให้เกิดความงอกงามและพัฒนาการ(Growth and Development) ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน หลักสูตรไม่ใช่ศูนย์กลางการเรียนรู้ แต่ศูนย์กลางของการเรียนอยู่ที่ตัวเด็ก (Child - Centered) เด็กเป็นศูนย์กลางในสิ่งที่เขาจะต้องเรียนรู้

แนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีของ ดีวอี้ (Dewey's Theories) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาผู้เรียนให้มีอิสระทางความคิดและนำผู้เรียนไปสู่สังคมอย่างเต็มที่ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียนมากกว่า ให้มีอิสระทางความคิดและนำผู้เรียนไปสู่สังคมอย่างเต็มที่ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียนมากกว่า การถ่ายทอดความรู้และค่านิยมผ่านทางหนังสือการสอนใช้วิธีบรรยาย John Dewey ยังเห็นว่า การศึกษาควรสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยตรง ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบตนเอง ความรู้ที่ให้ผู้เรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และตรงกับความต้องการ จุดมุ่งหมายและความสามารถของผู้เรียนนอกจากนี้การศึกษา จะต้องเป็นการนำความรู้ทั้งหลายและความรอบรู้ พัฒนาความรู้ของมนุษย์และช่วยสังคมให้มีก้าวหน้าขึ้น ปรัชญาของ ดีวอี้ มีพื้นฐานความเชื่อว่า ความนึกคิดที่แตกต่างกันเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่จะต้องแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน แนวคิดสำคัญๆที่ Dewey ได้เสนอไว้มีดังนี้

1. ธรรมชาติของเด็ก

ครูควรรู้ธรรมชาติของเด็กว่า เด็กมีธรรมชาติของความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากรูเห็น ตรงไปตรงมา ชอบคิด และมีความคิดสร้างสรรค์ในตัวเองทุกคน ครูจึงควรสะท้อน ธรรมชาติของเด็กให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติของเขาออกมา

2. เอกัตตะบุคคลของเด็ก

ครูควรเข้าใจเอกัตตะบุคคลของเด็ก เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนมีความต้องการ ความสนใจและความถนัดต่างกัน ครูต้องยอมรับความแตกต่างและความ หลากหลายของเด็ก ถือว่าเด็กทุกคนมีศักดิ์ศรี และยอมให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพและ มีความอิสระ

3. บทบาทของครู

3.1 ครูควรเป็นผู้ร่วมวางแผนการเรียนรู้ของเด็ก (Co-Planner) ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ และกระบวนการเรียนรู้

3.2 ครูควรเป็นผู้กระตุ้น (Motivator) ให้เด็กทุกคนกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจ ใฝ่รู้ และพัฒนาตนเอง

3.3 ครูควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้แก่เด็กเพื่อให้เกิด การเรียนรู้เกิดความงอกงามและพัฒนาการ

กิลพาทริก (Kilpatrick. 1918 : 42 ; อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547 : 25) เป็น นักการศึกษาแนวก้าวหน้า สืบต่อจาก Dewey โดย Kilpatrick ให้แนวคิดว่าการจัดการเรียน การสอนควรเน้นให้ผู้เรียนบรรลุผลสำคัญ 5 ประการดังนี้ 1) มีความรู้ ที่ถาวร 2) มีความเข้าใจ และเกิดทักษะระดับสูง 3)ครูสามารถปฏิบัติ และเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข 4) มีความกระตือรือร้น ที่จะเรียนรู้ต่อไป 5) มีเจตคติที่ดีต่อองค์กรทางสังคม Kilpatrick เชื่อว่าผลการเรียนรู้ดังกล่าว จากโรงเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ตื่นตัวคิด และทำอย่างชาญฉลาด สามารถ ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

รูสโซ (Rousseau. 1962 : 43 ; อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี. 2548 : 20) ได้เสนอ แนวคิดว่า เด็กทุกคนมีลักษณะของความเป็นผู้บริสุทธิ์ วิถีธรรมชาติจะช่วยพัฒนาเด็กให้ งอกงามก้าวหน้า ตามความต้องการและความสนใจ ควรให้เด็กมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของ ตัวเอง และควรขจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นความเจริญงอกงามให้หมดสิ้นไป พร้อมทั้งให้หลักว่า เด็กแต่ละคนมีธรรมชาติและแบบแผนเป็นของตัวเอง ดังนั้นจึงต้องให้เด็ก มีอิสระภายใต้การควบคุมสิ่งแวดล้อมที่ออกแบบให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ สิ่งที่จะเด็กเรียนรู้

ควรกำหนด ด้วยความเข้าใจในขั้นตอน และพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก รากฐานความคิดดังกล่าว ต่อมาได้พัฒนาเป็นแนวคิดสำคัญๆทางการศึกษาหลายอย่างเช่น การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individualized Learning) การเรียนรู้แบบสืบค้น(Discovery Learning) การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child - Centered Learning)

นอกจากนักปรัชญา นักการศึกษาดังกล่าวแล้ว ยังมีนักการศึกษาอีกท่านหนึ่งคือ คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers. 1951,1975,1995 : 32) ที่กล่าวถึงผู้เรียนเป็นสำคัญในแนวทฤษฎีของโรเจอร์เอง คือ "Client-Centered Therapy" ซึ่งมีแนวคิดว่าการศึกษจะต้องเข้าใจความต้องการของผู้เรียนในการสอนจะต้องให้ความสนใจทางด้านจิตใจของเด็ก นอกจากนี้ต้องให้ความสนใจกับบุคลิกภาพและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมละขบวนการเรียนรู้ครูจะต้องสนับสนุนการพัฒนาความคิดของผู้เรียนที่หลากหลายครูต้องสนใจชีวิตของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องสังคม วิธีการสอนจะเน้นยุทธศาสตร์ทางกระบวนการคิดเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นการเรียนที่ร่วมมือกันและมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการศึกษาแนวก้าวหน้า (Progressive Education theory) ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนแบบประเพณีนิยมมาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner - Centered Learning) ระบบการเรียนการสอนแบบประเพณีนิยมเป็นการสอน (หนังสือ) ที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Subject - Centered) กระบวนการสอนโดยเน้นครูเป็นสำคัญของการกำหนดวัตถุประสงค์การสอนและการประเมินผลสำหรับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้ผู้เรียนเป็นตัวตั้งผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนรู้สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นที่ตัวเด็กผู้สอนทำหน้าที่ร่วมวางแผนกระตุ้นจัดประสบการณ์ส่งเสริมความคิดและอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจะช่วยผลักดันผู้เรียนให้บรรลุผลสูงสุดตามศักยภาพของตนเอง

2. ความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2544 : 85) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้เป็น 2แนวทางคือ ความหมายในเชิงปรัชญา และความหมายในเชิงปฏิบัติการดังนี้

ความหมายเชิงปรัชญา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริงและเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนเป็นอิสรภาพได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิด ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำด้วยความรู้สึกที่ดึงมาเรียนรู้วิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองคิดอย่างมีระบบและมีวิจารณญาณอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ความหมายเชิงปฏิบัติการ กรมวิชาการได้ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ความหมายเชิงปฏิบัติการด้านผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ศึกษาค้นคว้าทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัดความสนใจ และใช้หลักการเรียนที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียนผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด มีความรู้สึกชื่นชมยินดีในการปฏิบัติของตน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนสังคมและส่วนรวม (2) ความหมายเชิงปฏิบัติการด้านครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้จัดหรือครูผู้สอนดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลความสามารถทางด้านปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการ คุณธรรม ค่านิยม อันพึงประสงค์วางแผนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา อารมณ์และทักษะการปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุนการนำความรู้ไปใช้ในแหล่งความรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และ (3) ความหมายเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สนับสนุนการเรียนรู้มีส่วนร่วมโดยส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หาวิธีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในสถานศึกษาให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและสนับสนุนด้านทรัพยากรการลงทุนเพื่อการศึกษาพร้อมทั้งดูแลตรวจสอบกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 74) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียน

มีทักษะ ในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำวิธีเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ทิสนา แคมมณี (2543 : 42) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ (Center of Attention) หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยผู้ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนที่จัดขึ้นมา ผู้เรียนก็จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากและควรจะมีการเรียนที่ดีตามมา

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 35) ได้นิยามความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ให้เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

ฉลาด จันทรมบตี (2551 : 239) ได้นิยามความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายสาระกิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลที่มุ่งพัฒนา "คน" และ "ชีวิต" ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระกิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนา "คน" และ "ชีวิต" ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

อริโซนา ฟาคูลตีสเคลาซิล (Arizona Faculties Council, 2000 : 100 - 102) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การจัดการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ว่าเป็นการจัดวางตำแหน่งผู้เรียนไว้เป็นสำคัญของการศึกษาโดยเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจในบริบทของผู้เรียน และต่อเนื่องไปจนถึงผู้สอนประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ต้องพยายามจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน โดยเน้นตามความสามารถของผู้เรียนมีความยืดหยุ่นใช้วิธีการที่หลากหลายและไม่บังคับด้วยเวลาและสถานที่

นอกจากนี้ อริโซนา บอร์ด รีเจนท์ (Arizona Board of Regents. 2000 : 98 - 102) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่า เป็นยุทธวิธีหนึ่งทางการศึกษาที่มีกระบวนการตัดสินใจและนโยบายทุกระดับ เน้นที่การปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะต้องมีความชัดเจน ในการใช้ มีเป้าหมายที่สามารถวัดได้ มีผลลัพธ์ที่ต้องการและจะต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เรียน กิจกรรมเหล่านี้จะนำไปสู่ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้งตลอดจนพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตและการทำงานได้

จากความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการพัฒนาร่างกายและจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรมของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นแกนกลางของการสร้างพัฒนาความเจริญงอกงาม สร้างการมีส่วนร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมการกระทำระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนผู้สอน ด้วยการใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายละเอียดหยุ่น คำนึงถึงความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ร่วมวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมความคิด และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

3. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 ความหมายของแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือแผนการเรียนรู้อิงผู้เรียน เป็นบันทึกกิจกรรมประจำวันที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้นจากสาระการเรียนรู้ นักศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ดังนี้

สงบ ลักษณ์ะ (2533 : 1) ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่าแผนการสอน คือ การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ ที่จะต้องทำแผนการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอนและการวัดผลประเมินผล โดยจัดเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตในห้องเรียน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532 : 187) ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่าแผนการสอนเป็นแผนซึ่งกำหนดขั้นตอนการสอนที่ครูกำลังจะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ในเนื้อหาและประสบการณ์หน่วยใดหน่วยหนึ่งตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สุกัญญา ชีรวรรณ (2521 : 209) อธิบายความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนเป็นส่วนขยายของหลักสูตร ซึ่งกำหนดแนวทางการสอนและการจัดกิจกรรมเสนอแนะแก่ครู โดยเน้นถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้และความคิดรวบยอดในหลักสูตรไว้เป็นหลัก

จากความหมายของแผนการสอนที่ประมวลมาทั้งหมดนี้สังเกตได้ว่าเป็นความหมายที่ครอบคลุมทั้งด้านลักษณะ ที่มาและสิ่งที่ควรกำหนดไว้ในแผนการสอนจึงสรุปความหมายของแผนการสอนได้ว่า แผนการสอน คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าแผนการสอนเป็นแผนที่ผู้สอนจัดทำขึ้นจากคู่มือครูหรือแนวการสอนของกรมวิชาการทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเนื้อหาใด เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินโดยวิธีใด

3.2 ความสำคัญของแผนการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้เปรียบได้กับ พิมพ์เขียวของวิศวกรหรือสถาปนิกที่ใช้เป็นหลักในการควบคุมงานก่อสร้างวิศวกรหรือสถาปนิกจะขาดพิมพ์เขียวไม่ได้ฉันใด ผู้เป็นครูก็ขาดแผนการสอนไม่ได้ฉันนั้น ยิ่งผู้สอนได้ทำแผนการสอนด้วยตัวเอง ก็จะยิ่งให้ประโยชน์ต่อตนเองมากเพียงนั้น (สงบ ลักษณะ. 2533 : 3-4) ได้กล่าวถึงผลดีของการทำแผนการสอนไว้สรุปดังนี้

3.2.1 ทำให้เกิดการวางแผนวิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการจัดทำอย่างมีหลักการที่ถูกต้อง

3.2.2 ช่วยให้ผู้ครุมีสื่อการสอนที่ทำด้วยตนเอง ทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา

3.2.3 ช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้สอนแทนในกรณีที่ครูผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้

3.2.4 เป็นผลของวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้

3.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถามดังต่อไปนี้

3.3.1 สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)

3.3.2 เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)

3.3.3 ตัวสาระอะไร (โครงร่างเนื้อหา)

3.3.4 ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)

3.3.5 ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)

เพื่อตอบคำถามดังกล่าวจึงกำหนดให้แผนการสอนมีองค์ประกอบดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ หน่วยที่สอนและสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง

2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. สาระการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

5. สื่อการเรียนการสอน

6. วัดผลประเมินผล

ดังนั้น ในการเขียนแผนการเรียนรู้จึงต้องเขียนให้ครบทุกหัวข้อดังกล่าว (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. 2549 : 249-250)

3.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริม เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งปัจจัยที่สำคัญๆ มีดังนี้

3.4.1 กลไกและโครงสร้างการบริหารจัดการในโรงเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและต่อเนื่องนั้น ต้องถือว่าการปฏิรูปการบริหารจัดการเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นจริง (Fennimore. 1995) ได้เสนอว่าโรงเรียนที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1) Institutional Requirements : โรงเรียนต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนและผู้ปกครองต้องปฏิบัติตามและโรงเรียนต้องสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ สนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

2) Teacher Requirements : ครูต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดกลุ่มนักเรียนจัดหากิจกรรมและวิธีการที่เหมาะสมและดูแลความเรียบร้อยของชั้นเรียน

3) Group and peer Requirements : นักเรียนต้องสนับสนุนบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศทางสังคม และเป็นพื้นที่ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนรู้จากครู เนื่องจากระดับชั้นที่แตกต่างกัน สังคม ความต้องการและความสนใจก็แตกต่างกันด้วย

4) Development Requirements : นักเรียนจะสนับสนุนบรรยากาศการเรียนการสอน โดยการเลือกทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งเกิดจากความสนใจและความสามารถของนักเรียน

3.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความมุ่งมั่น และเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ธีารัง บัวศรี. 2543 : 32)

3.4.3 ครู เป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูจะต้องปรับเปลี่ยนการสอนจากครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการมุ่งให้ความสำคัญต่อตัวผู้เรียน ซึ่ง (ไพฑูริย์ สินลารัตน์. 2543 : 57) เสนอว่าต้องส่งเสริมกระบวนการสอนเชิงสร้างสรรค์ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการผลิตและการสร้างผลงาน ต้องเปลี่ยนการสอนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) มากขึ้น ครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ ชี้แนะ ชี้นำประเด็นต่าง ๆ และที่สำคัญครูจะต้องให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิพากษ์ความรู้ต่างๆ อย่างเข้มข้น จริงจัง เต็มที่ (Critical Based Learning)

แซร์เรอร์ และ โรเบิร์ต เอ็ดเวิร์ด (Shearer and Robert Edward. 1993 : 101 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 25) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครู จากการค้นพบในงานวิจัย โดยมีข้อเสนอแนะว่า ลักษณะการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนเป็นแนวใหม่ ครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่าจะป้อนวิชาการ โดยครูจะต้องสามารถชี้แนะแหล่งค้นคว้าบอกวิธีการค้นคว้าหาความรู้จากแง่มุมต่างๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเข้าฟังการสัมมนาและการวิจัย

เฟนนิมอร์ (Fennimore. 1995 : 95 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 25) ได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังนี้ (1) ตัดสินใจเลือกทฤษฎีต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น ทฤษฎีความพร้อม ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ทฤษฎีการพัฒนาจิตและทฤษฎีการเจริญเติบโตทางปัญญา (2) รู้วิธีการว่านักเรียนควรจะเรียนอย่างไร (3) เตรียมการสอนด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม (4) เข้าใจจิตใจนักเรียนเป็นอย่างดี (5) สื่อสารเป้าหมายการเรียนรู้กับนักเรียนและผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี (6) ให้ความสำคัญและมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อการประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน (7) อธิบายให้นักเรียนทราบความหมายของการประเมินผล และมีข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อนักเรียนจะได้เลือกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (8) ประสานงานและสามารถจัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามความสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เฟรด เอ็น ฟินลีย์ (Fred.N.Finley ; อ้างถึงใน ธนาทิพ พรกุล. 2544 : 124) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่เขาต้องการอย่างแท้จริง โดยครูต้องเข้าใจว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ได้หมายความว่า ผู้เรียนแต่ละคน จะเรียนรู้คนเดียวตามลำพัง ในทางตรงข้ามคำแนะนำจากครู และการจัดกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ ผู้เรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานมากขึ้น ครูต้องมีความพยายามและขยันมากขึ้นกว่าเดิมเพราะจะต้อง ออกแบบวิธีเรียนใหม่ ๆ อยู่เสมอด้วยวิธีที่เข้าใจง่าย เนื่องจากการใช้รูปแบบที่ซับซ้อนหรือ รูปแบบที่ซ้ำซาก จะไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ Finley กล่าวย้ำว่า ครูยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำนักเรียน หรือกล่าว โดยสรุปได้ว่า ครูมีบทบาท ดังนี้

1. เตรียมผู้เรียนให้พร้อม (Preparation for Conceptual Change) วิธีการ คือ ครู จะต้องสังเกตและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนต่อเรื่องที่จะเรียน เพื่อเป็นการทำความเข้าใจ ว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด จากนั้นครูต้องพยายาม ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกไม่พอใจในความรู้ที่มีอยู่ และอยากค้นหาความรู้ต่อด้วยตนเอง ทำที่สุด ครูจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาความรู้เองอย่างที่เด็กต้องการ วิธีการเหล่านี้ จะทำให้เด็กรู้จักตนเองว่าเขาต้องการอะไร และรู้จักคิดว่าทำอย่างไรจึงจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขา ต้องการ

2. แนะนำองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ (Introducing New Knowledge and Skills) ในขั้นตอนนี้ครูจะต้องช่วยให้นักเรียนพบทางที่จะศึกษาความรู้และทักษะที่ต่างไป จากเดิมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการแก้ปัญหาหรือช่วยให้สามารถทำงานสำเร็จลุล่วงได้ และเป็น การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางปัญญาในการทำความเข้าใจกับเรื่องต่างๆ ทำทนายให้นักเรียนเกิดความคิดใหม่ที่ต่างไปจากเดิมและสามารถหาเหตุผลมาอธิบายความคิด ของตนเองได้

3. การประยุกต์การบูรณาการ (Application and Integration) ความรับผิดชอบ ของครู ในขั้นตอนนี้คือ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความคิดและความรู้ใหม่ๆ อย่างถูกต้อง สามารถนำความรู้ใหม่นั้นไปบูรณาการเข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิมได้ และทำให้นักเรียนรู้ว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้มานั้นมีประโยชน์กว่าความรู้ที่มีอยู่เดิมอย่างไร

4. ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติ (Practice) ครูจะต้องหาโอกาสให้นักเรียน นำความรู้ใหม่ที่ได้ประยุกต์ใช้อย่างอิสระ โดยครูจะเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำไม่ใช่ผู้ชี้นำ

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทบาทของครู ตามแนวคิดของนักศึกษาวต่างประเทศ สำหรับแนวคิดของนักศึกษาไทยเกี่ยวกับบทบาทของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2543, 2547) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้ (1) เป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) (2) ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ (3) จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม/สังคม ผู้เรียน (ศักยภาพ/ ความต้องการ/ความเข้าใจ) (4) กระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ให้เกิดการสร้างองค์ความรู้และทักษะปฏิบัติการขึ้นที่ตัวนักเรียน โดยครูจะต้องมีบุคลิกลักษณะ ดังนี้ คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใจเปิดกว้าง ยอมรับฟังผู้อื่น ตอบสนองได้ไว อดทนต่อความคลุมเครือที่เกิดขึ้น และมีความสามารถในการวิเคราะห์ (5) ประเมินกระบวนการ ผลงาน และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 22) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ผู้สอนต้องเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ใหม่ เปลี่ยนวิธีคิด โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้
2. ผู้สอนต้องมีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นใหม่ ตลอดเวลา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนรู้
3. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ซึ่งผู้สอนยังมีความสำคัญจะต้องวางแผนการเรียนการสอนและการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองและสามารถพัฒนาขึ้นไป โดยอาศัยความรู้ภายในของตนเองกับการเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ รอบตัวผู้เรียน
4. เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ที่มาจากผู้เรียนจะมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ไม่ใช่คุณภาพของการจำ แต่เป็นศักยภาพของความใส่ใจและผลึกตันของแต่ละบุคคล
5. พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เนื่องจากธรรมชาติของผู้เรียนมีศักยภาพที่หลากหลายและซับซ้อน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุกๆ คน

และทุกๆ ด้านโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามความต้องการ ความสนใจและความพร้อม การออกแบบกิจกรรมจะต้องเหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงจุดหมายหรือความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกระทำ

6. กิจกรรมผู้เรียนรู้เป็น โครงสร้างแบบเปิด มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิด ทักษะกระบวนการ ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการจัดการ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะหลอมรวมเป็นทักษะชีวิตของผู้เรียนต่อไป

7. การประเมินในขณะมีการเรียนการสอน เป็นการประเมินที่เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับความจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่ทำได้ง่ายนัก ถ้าผู้สอนไม่เข้าใจกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เพราะการเรียนรู้ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่องมีการประเมินเป็นการประเมินตามสภาพจริง

การที่ครูจะจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้นั้น ก่อนอื่นจะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” คืออะไรหรือเป็นอย่างไร ซึ่งความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้กล่าวไว้ในตอนต้น ส่วนคำว่า “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” นั้น หมายถึงการให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ (Center of Attention) หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ (ทิสนา เขมมณี. 2545 : 32) บทบาทในที่นี้หมายถึง บทบาทในการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องดูตรงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้คำว่า “การมีส่วนร่วม” ในที่นี้ไม่ได้ หมายความว่าให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมมาก ๆ หรือคำนึงถึงปริมาณ โดยไม่คิดว่ากิจกรรมนั้น ๆ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใด และกิจกรรมนั้นช่วยให้ผู้เรียน ได้เกิดความรู้ด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ครูได้มีแนวทางในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม (ทิสนา เขมมณี. 2542 : 43) ได้เสนอแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียน ไม่มีความพร้อมในการรับรู้ แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา เป็นกิจกรรมที่ทำท้าทายความคิดของผู้เรียนสามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหวช่วยผู้เรียนเกิดความจดจ่อในการคิด สนุกที่จะคิด ซึ่งกิจกรรมจะมีลักษณะดังกล่าวได้ จะต้องเป็นเรื่องให้ผู้เรียนคิด ดังนี้ ครูจึงต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนให้ความคิดหรือลงมือทำในสิ่งหนึ่ง

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ด้วย

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้น เกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนนั้น ส่วนมาก มักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประสบการณ์และความเป็นจริงของผู้เรียน

ทิสนา แคมมณี (2545) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนรู้ใดก็ตาม หากสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายอย่างเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความสนใจของผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่ทำท้าทายความคิด สติปัญญาของผู้เรียน สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่และช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างกว้างขวาง กิจกรรมนั้นจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนโดยตรง ก็จะยิ่งช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านของบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ดังนั้นหากครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีลักษณะดังกล่าวแล้ว นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี แล้วยังจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของผู้เรียนไปพร้อมๆ กันอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้ง 3 ประการดังกล่าว เป็นปัจจัยที่ต้องทำไปพร้อม ๆ กัน เมื่อผู้บริหารและครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถเกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ จะเป็นพลังสำคัญทำให้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความก้าวหน้าและต่อเนื่อง

3.5 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.5.1 การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (Indirect Instruction)

การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่า ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูงขึ้น ยิ่งต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องค้นหาค้นพบข้อความรู้ และสรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนมากขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้ตรงกับแนวคิดทฤษฎี Constructivism ซึ่งมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็น กับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเป็นโครงสร้างทางปัญญา ซึ่งผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนปัญญาผู้เรียนได้แต่สามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางปัญญาได้โดยจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียน เกิดความขัดแย้งทางปัญญาหรือเกิดภาวะไม่สมดุลทางปัญญาขึ้น ซึ่งเป็นสภาวะที่ประสบการณ์ใหม่ ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิม ผู้เรียนต้องพยายามปรับข้อมูลใหม่ กับประสบการณ์เดิม ที่มีอยู่แล้วสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่

ตัวอย่าง เทคนิควิธีการจัดการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนแบบสืบค้น (Inquiry) แบบค้นพบ (Discovery) แบบแก้ปัญหา (Problem Solving) แบบสร้างแผนผังความคิด (Concept Mapping) การใช้กรณีศึกษา (Case study) และแบบตั้งคำถาม (Questioning) (สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 43)

3.5.2 การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Study)

การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคนิคเริ่มต้น โดยครูหรือผู้เรียนเป็นผู้กำหนดปัญหา หรือโครงการตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนด โดยผู้เรียนต้องศึกษา วิเคราะห์ สรุป อ้างอิง และสรุปข้อความรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ และประเมินผล กระบวนการครูต้องใช้เทคนิค การประเมินในด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับ และการตรวจแก้งาน โดยใส่ไว้ในสื่อที่ผู้เรียนใช้หรือใช้ร่วมกัน ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ครูมีบทบาทช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาทักษะและนิสัยการเรียนรู้อย่างอิสระให้ผู้เรียนมั่นใจในตนเอง อยากรู้ อยากเห็น และปรารถนาที่จะเรียนรู้ โดยครูอาจจัดชั้นเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity packages) หรือใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

3.5.3 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี (Technology – Related Instruction)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ประกอบด้วย (1) สิ่งพิมพ์ตำราเรียนและแบบฝึกหัด (2) แหล่งทรัพยากรในชุมชน (3) ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) (4) ชุดการสอน (Instruction Package) (5) คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) (6) บทเรียนสำเร็จรูป

3.5.4 การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ (Interactive Instruction)

การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิสัมพันธ์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอภิปราย การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตอบคำถาม และการทำงานกลุ่มย่อย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิกิริยาและตอบสนองต่อความรู้ประสบการณ์และความคิดเห็น ของครูและเพื่อนๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกการจัดระบบความคิด การโต้แย้งอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาทักษะทางสังคม

3.5.5 การจัดการเรียนแบบเน้นประสบการณ์ (Experimental Instruction)

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เป็นวิธีการส่งเสริมการรับความรู้จากประสบการณ์และการสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทั้งด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละบุคคลและกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตน และได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ความรู้สึก ความรู้สึกที่จะนำมาปรับปรุงตนเอง (สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 43)

3.5.6 การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ร่วมมือกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน โดยแต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จในกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจให้กันและกัน ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือ ความสำเร็จของกลุ่มเทคนิคที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ ได้แก่ (1) Jigsaw (2) Teams – Games – Tournament (TGTS Student Teams and Achievement Divisions) (STAD) (3) Team Assisted Individualization (TAI) (4) Group Investigation (GI) (6) Learning Together (LT) (5) Co- Op – Co – Op

3.5.7 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 ประการ คือ (1) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experimental Learning)

เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม (2) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้กันได้เรียนแลกเปลี่ยน และแบ่งปัน ประสบการณ์ได้สะท้อนความคิด ได้สรุปความคิดรวบยอด ตลอดจนได้จำลองหรือประยุกต์ แนวคิด

3.5.8 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการนำเอาความรู้สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันผสมผสานกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดการเรียน การสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์รวมความรู้แต่ละรายวิชา และ เน้นวิธีสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยครู

สรุปได้ว่า เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สำคัญ มีดังนี้ (1) การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (2) การศึกษาเป็นรายบุคคล (3) การจัดการเรียน การสอน โดยใช้เทคโนโลยี (4) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์

3.6 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ได้แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยเร้า (Respondent Behavior) 2) พฤติกรรม โอเปอเรนต์ (Operant Behavior) เป็นพฤติกรรม ที่บุคคล หรือสัตว์แสดงตอบสนองออกมา (Emitted) โดยปราศจาก สิ่งเร้าที่แน่นอนและพฤติกรรมนี้ มีผลต่อสิ่งแวดล้อม (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2533 : 15)

นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ ธอร์น ใดค์ (E.L.Thorndike) พาฟโลฟ (Pavlov) กัททรี (E.R.Guthrie) และ สกินเนอร์ (B.F.Skinner) ทฤษฎีนี้สนใจศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก โดดเน้นความสำคัญ ของสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยมองว่าพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดจากการ ตอบสนองต่อสิ่งเร้า และมีการให้แรงเสริมเป็นตัวช่วยโอกาส หรือความถี่ของพฤติกรรมที่ ต้องการ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากพลังกระตุ้นจากภายนอกในรูปแบบของการให้รางวัล และการลงโทษผู้เรียนมีบทบาทคอยรับ (Passive) สิ่งเร้าและปฏิสัมพันธ์ ส่วนผู้สอนมีบทบาท ในการควบคุมและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่คาดหวังด้วยการให้รางวัล หรือลงโทษ (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547 : 30)

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้น โดยการเรียนรู้และสามารถสังเกตได้
2. พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียนรู้ที่เป็นอิสระหลายอย่าง

3. การเสริมแรง (Reinforcement) ช่วยทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นได้

3.6.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยม

นักจิตวิทยาปัญญานิยม (Cognitivism) ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ ได้แก่

นักจิตวิทยา ชาวเยอรมัน กลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Psychologist) เช่น โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟคา (Koffka) แวร์ไรเมอร์ (Wertheimer) รวมทั้งนักจิตวิทยารุ่นใหม่ เช่น เพียเจต์ (Piaget) บรุนเนอร์ (Bruner) และกาเย (Gagne) ทฤษฎีนี้สนใจศึกษากระบวนการคิด และการใช้เหตุผลภายในตัวบุคคล โดยมองว่าการเรียนรู้เกิดจากการใช้สติปัญญาและเหตุผลของผู้เรียน และเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนรู้นั้น สิ่งที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ผู้เรียนอาจจะเกิดการหยั่งรู้ในการแก้ปัญหาและการแก้ปัญหาได้ทันที โดยไม่ต้องเสริมแรง (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2543 ; สุรางค์ ใคว์ตระกูล. 2533 : 42) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการพัฒนากลยุทธ์ของการรับข่าวสาร จัดเก็บข่าวสารและการนำข่าวสารออกมาใช้ ผู้เรียนต้องตื่นตัว (Active) ในการพัฒนากลยุทธ์ที่จะสร้างความเข้าใจอย่างมีความหมาย ส่วนผู้สอน ถือเป็นผู้ร่วมกระบวนการพัฒนากลยุทธ์และการใช้กลยุทธ์อย่างมีความหมาย (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2547 : 25)

3.6.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ ได้แก่ แบนดูรา

(Bandura) รอส (Roaa) เม็นลอฟ (Menlove) ทฤษฎีนี้สนใจศึกษากระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียน โดยทฤษฎีนี้มองว่าการเรียนรู้ เกิดจากการสังเกต การเลียนแบบจากตัวแบบหรือการแสดงพฤติกรรมที่เหมือนตัวแบบโดยมีแรงจูงใจว่าการเลียนแบบจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ สำหรับการเรียนรู้จากการสังเกต ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญา และขั้นการกระทำหรือการแสดงออก (Performance)

3.6.4 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

จิตวิทยาการเรียนรู้ของ John Dewey ก่อให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎี

การเรียนรู้ ที่เรียกว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) แนวคิดนี้เชื่อว่า ความรู้ไม่ได้มาจากการค้นพบจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม แต่เป็นความรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นภายในจิต จากการทำความเข้าใจหรือให้ความหมายกับเหตุการณ์ หรือสารสนเทศ โดยอาศัยความรู้เดิม ความเชื่อ ทฤษฎีและความคาดหวังของตนในการแปลความหมาย เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์นั้นๆ นักจิตวิทยาการเรียนรู้แนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ ได้แก่ Dewey Piaget

Vygotsky และ Ausubel ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เน้นที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจ ความรู้ใหม่โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองที่สะสมมาเป็นพื้นฐานนอกจากนี้ แลมเบิร์ต และ วอล์กเกอร์ (Lambert & Walker. 1995) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นความพยายามทางสังคมเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (Co-Operative Learning) ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้โดยกลุ่มคน ในมุมมองของ Ausubel (1963) ได้เห็นด้วยกับแนวการเรียนรู้ตาม ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ โดยตั้งทฤษฎีการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) ขึ้นมีจุดเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานและนำมาเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่ ดังนั้น การเรียนรู้สิ่งใหม่จะมีความหมายกับผู้เรียนเมื่อมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโมทัศน์ใหม่กับ โครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่ถ้าผู้เรียนเรียนในสิ่งที่ไม่เคยมีพื้นฐานมาก่อน จะกลายเป็นการเรียนแบบท่องจำ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ มีแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ความรู้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้น โดยตัวนักเรียน ผู้เรียนจะพัฒนาความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและสภาพการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองมากกว่าที่จะรับมาจากการสอนจากผู้สอน ผู้เรียน ไม่ใช่กล่องที่ว่างเปล่าที่คอยรับการถ่ายทอดจากผู้อื่น แต่สามารถสร้างความรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ดริสคอล (Driscoll. 1994 : 32) หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียน สร้างระบบความเข้าใจ ด้วยตนเองมากกว่าการส่งผ่าน หรือการถ่ายทอดจากผู้สอน (Construct Their Won Understanding)

2. การเรียนรู้ใหม่สร้างบนฐานของการเรียนรู้ที่ผ่านมา (Prior Understanding)

กล่าวคือ ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตามกรอบแนวคิด ผู้เรียนสร้างความรู้เองนั้นยอมรับทั้งข้อมูลที่มีอยู่เดิม และข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่ (Anderson.P.28. 1990 : 21 ; Cited in Driscoll. 1994 : 21) การพัฒนาความรู้ต่างๆ เกิดขึ้นตั้งแต่ผู้เรียนยังไม่ได้เข้าสู่โรงเรียน ซึ่งบางแนวคิดอาจจะถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริงแต่บางแนวคิดอาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง เช่น การเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับโลก และดวงอาทิตย์ตามประสบการณ์ของเด็กนั้น เด็กเห็นว่า โลกแบนมีดวงอาทิตย์และเมฆเคลื่อนตัวผ่าน โลกตลอดทั้งวัน เด็กจึงมีความเชื่อว่า โลกแบนและมีดวงอาทิตย์หมุนรอบโลก จะเห็นได้ว่าการสร้างความรู้ของเด็กในเรื่องนี้ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ต่อเมื่อเด็กได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากสภาพแวดล้อมและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม ความรู้ในเรื่องนี้ของเด็ก จึงมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวคิดใหม่ กล่าวคือเมื่อความรู้เดิมและประสบการณ์ใหม่ ไม่สอดคล้องกัน จึงเกิดภาวะไม่สมดุล (Disequilibrium) เด็ก

จำเป็นต้องปรับความรู้เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปิดรับประสบการณ์ใหม่และมีการสะท้อนประสบการณ์นั้นออกมา (Zaborik. 1997:35)

3. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

กล่าวคือการทำงานร่วมกับผู้อื่นจะเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจกับแนวคิดต่างๆและทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ประเมินความเข้าใจของตนเองด้วย (Lunenberg. 1998) การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันนั้นไม่ใช่เพียงเพื่อให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน หรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันเท่านั้นแต่การที่ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานยังช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้นอกจากนี้วิธีการแก้ปัญหาต่างๆของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้สูงขึ้นด้วย (Brown et al. 1989 ; Cited Driscoll. 1994 : 19)

4. การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงสร้างเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

(Meaningful Learning) จากแนวคิดพื้นฐานทางการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดนี้พบว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ เป้าหมายของการเรียนรู้ เงื่อนไขสำหรับการเรียนรู้ และวิธีการสอน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

4.1 เป้าหมายของการเรียนรู้ (Learning Goals) ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีนี้

ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ การใช้เหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การเก็บจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การคิดยืดหยุ่น และความสนใจในความรู้นั้น โดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (Driscoll. 1994 : 18)

4.2 เงื่อนไขสำหรับการเรียนรู้ (Conditions of Learning) ประกอบด้วย

4.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนสำหรับกิจกรรมทางการเรียน

(Complex Learning Environment) ทักษะของกลุ่มผู้เรียนสร้างความรู้เอง เชื่อว่าถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ง่าย ๆ แล้วเมื่อเขาได้พบกับปัญหาที่ยากหรือซับซ้อนในชีวิตจริง เขาจะหนีออกจากปัญหานั้น ดังนั้น จึงควรจัดสภาพการเรียนรู้ที่ซับซ้อน โดยการให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาหรือสภาพการณ์ที่แท้จริง (Authentic Tasks) (Driscoll. 1994 : 15 ; Marshall. 1992 ; 32 ; Cited in Woolfolk. 1998 : 13) ทั้งนี้สภาพการณ์หรือปัญหาที่สร้างขึ้นสำหรับการเรียนควรมีความสัมพันธ์กับผู้เรียน

4.2.2 การจัดเตรียมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการทำงานร่วมกัน การที่

ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมมือกันทำงานนั้น ไม่ใช่เพียงเพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่การที่ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานยังช่วยทำให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้ และวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ของผู้เรียนแต่ละคนที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพ ของการทำงานให้สูงขึ้นด้วย (Brown et al. 1989 : 23 ; Cited in Driscoll. 1994 : 32) การส่งเสริมให้มีการอภิปรายและการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการเรียน (Woolfolk. 1998 : 40)

4.2.3 การเตรียมเนื้อหาในการสอนให้สอดคล้องกัน ในสภาพของการเรียนนั้น ควรมีการจัดเตรียมเนื้อหาหรือสื่อการสอนต่างๆ ให้สอดคล้องกันแต่มีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียน ได้มองปัญหาได้หลายมุม ได้มีการทำงานร่วมกัน การที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมมือกัน (Driscoll. 1994 : 25 ; Woolfolk. 1998 : 40)

4.2.4 การให้ความสำคัญกับการสะท้อนความคิดของผู้เรียน การสะท้อนความคิดของผู้เรียนนั้น จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความหมายของสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งการที่ผู้เรียนได้รู้ถึงความคิดของตนเองได้นั้น จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดค้น หรือการสำรวจความรู้ใหม่ๆ ในระดับที่สูงขึ้นด้วยตนเอง

4.2.5 การสอนเน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน (Student Centered) ผู้เรียนไม่ใช่เป็นเพียงฝ่ายรับหรือเป็นผู้ตอบรับ แต่ควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนตามความต้องการทางการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนจะไม่สามารถเป็นผู้คิด หรือเป็นผู้เรียนได้ ถ้าขาดโอกาสในการจัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง (Perkins. 1991 : 18 ; Cited in Driscoll. 1994 : 23)

4.3 วิธีสอน(Methods of Instruction) วิธีสอนที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ พอสรุปได้ดังนี้

4.3.1 การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และการออกแบบสื่อต่างๆ เช่น MicroWorld and Hypermedia Designs ตามชื่อของ MicroWorld คือสิ่งเล็กๆ แต่เป็นสิ่งที่ เป็นสภาพการณ์ที่แท้จริง สำหรับการค้นพบและการสำรวจ (Papert. 1981 ; Cited in Driscoll. 1994 : 24) ตัวอย่างของ MicroWorld ได้แก่ โปรแกรมภาษาโลโก้ (Logo) เป็น โปรแกรมที่จะกระตุ้นให้เด็กได้มีการสำรวจ และมีการค้นพบด้วยตนเอง โดยมี “เต่า” (Turtle) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก เป็นการเรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง และเป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมที่แท้จริง

4.3.2 การฝึกฝนทางปัญญา (Cognitive Apprenticeships) การที่ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมที่แท้จริง ได้ลงมือทำจริงๆ ถือเป็นการฝึกฝนทางปัญญาทางหนึ่ง

4.3.3 การเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ (Learning and Computer-Based Tools) เครื่องมือดังกล่าวเรียกว่า Bubble Dialogue ซึ่งสร้างโดย Language Development และ Hypermedia Group เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางภาษา โดยผู้เรียนสามารถสร้างบทสนทนาผ่านตัวละครในคอมพิวเตอร์ของผู้เรียน สามารถสร้างบทสนทนาได้ตามที่ตนเองต้องการ ทั้งที่ผู้เรียนสามารถเปิดเผยต่อผู้อื่นได้ และไม่สามารถเปิดเผยต่อผู้อื่นได้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์จะทำหน้าที่เป็นผู้แก้ไข (Editing) สะท้อน (Reflection) และสนับสนุน (Supports) เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางภาษา

3.6.5 บทบาทผู้สอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

การสอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ครูเปรียบเสมือนผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้และมอบอำนาจให้กับผู้เรียนในการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาด้วยตนเอง ผู้สอนไม่ควรทำตัวเป็นผู้แนะนำหรือเป็นผู้จัดพฤติกรรมของผู้เรียน (Brooks a Brooks. 1995 :70 ; Cited in Lunenberg. 1998 : 53) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการสอนของครูไว้ 12 ประเด็น ดังนี้

1. ผู้สอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ จะต้องเป็นผู้ให้กำลังใจ และยอมรับความเป็นอิสระและความคิดริเริ่มของผู้เรียน เพราะความเป็นอิสระและความคิดริเริ่ม ของผู้เรียนเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนได้มีการเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆการที่ผู้เรียนเกิดคำถามและสามารถตอบคำถามนั้นได้โดยการวิเคราะห์ แสดงว่าผู้เรียนนั้นเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถเป็นผู้แก้ปัญหาได้ดีเท่ากับเป็นผู้ค้นพบปัญหา

2. ผู้สอนควรใช้ข้อมูลตามธรรมชาติและแหล่งข้อมูลที่แท้จริงประกอบกับ ความชำนาญการสอนตามกรอบแนวคิด ผู้เรียนสร้างความรู้เองนั้นเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้จากผลการค้นหาความสัมพันธ์กับปัญหาที่แท้จริง

3. ผู้สอนควรใช้คำพูดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด เช่น ให้จำแนก (Classify) ให้วิเคราะห์ (Analyze) ให้ทำนาย (Predict) และให้สร้างสรรค์ (Create) โดยให้ผู้เรียนใช้กิจกรรมทางปัญญาได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การแปลความหมาย (Interpretation) การจัดประเภท (Classification) และการทำนาย(Prediction) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาต่าง ๆ

4. ผู้สอนยินยอมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำเข้าบทเรียนสู่บทเรียน เปลี่ยนกลยุทธ์ในการสอนและการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาซึ่งไม่ได้หมายความว่าความสนใจหรือความไม่สนใจ

ในบทเรียนของผู้เรียนนั้นจะส่งผลให้ประเด็นหลักหรือเนื้อหาตามหลักสูตรจะต้องตัดออกไป แต่หมายความว่าผู้สอนจะนำสิ่งที่ได้จากผู้เรียนในขณะนั้นมาใช้ในการเรียน การที่ผู้เรียนมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นเกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายมากกว่าการเรียนรู้เฉพาะบทเรียน

5. ผู้สอนจะต้องพยายามทำความเข้าใจโน้ตทัศน์ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสดงความคิดเห็นของผู้สอนออกมา สภาพการณ์ที่ผู้สอนแสดงความคิดเห็นก่อนการถามความเข้าใจของผู้เรียนจะเป็นการจำกัดความคิดของผู้เรียน ผู้เรียนจะยุติการคิดเพื่อรอคำแนะนำหรือรอคำตอบที่ถูกต้องจากผู้สอน

6. ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสนทนากับทั้งผู้สอนและผู้อื่นแนวทางหนึ่งที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเป็นแรงเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดความเข้าใจมากขึ้นคือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเสนอความคิดของตนได้รับฟังและได้สะท้อนความคิดของผู้อื่น ๆ ถือเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความเข้าใจใหม่หรือสะท้อนความเข้าใจเดิมของตนที่มีอยู่

7. ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ถามคำถาม โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้คำถามที่ซับซ้อนและให้คำถามปลายเปิดได้ถือเป็นการท้าทายให้ผู้เรียนได้เสาะแสวงหาไปถึงประเด็นที่ลึกซึ้งและกว้างไกลเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปความเข้าใจของตนเอง

8. ผู้สอนควรเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการตอบสนอง เมื่อผู้เรียนได้มีการเริ่มต้น ในการตอบสนองและมีการตอบสนองบ่อยขึ้น ผู้เรียนจะได้มีโอกาสตรวจสอบและประเมิน ความเข้าใจและความผิดพลาดของตนเอง เป็นกระบวนการที่นำผู้เรียนไปสู่การสร้าง ความเข้าใจในประเด็นปัญหาและความคิดของตนเอง

9. ผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการโต้แย้งหรือปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งขึ้น และกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายโต้แย้ง จะส่งผลให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางปัญญา

10. ผู้สอนจะต้องให้เวลาหลังจากได้ถามคำถามในสภาพของห้องเรียน นั้นมีผู้เรียนบางส่วนที่ไม่ได้เตรียมตัวพร้อมสำหรับตอบคำถาม หรือตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้นในทันที ผู้เรียนในส่วนนี้จำเป็นต้องอาศัยเวลา การที่ผู้สอนต้องการคำตอบหรือการตอบสนอง จากผู้เรียนส่วนนี้ทันที จะกลายเป็นการยับยั้งความคิดของผู้เรียน และเป็นการบีบบังคับให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้ดูแลเหตุการณ์

11. ผู้สอนควรใช้เวลาสำหรับผู้เรียนในการสร้างความสัมพันธ์และสร้างสรรค์ ผู้สอนควรจัดเตรียมกิจกรรมสำหรับชั้นเรียนและจัดเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างรูปแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดต่างๆด้วยตนเอง

12. ผู้สอนควรเอาใจใส่ธรรมชาติความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน โดยใช้โมเดลวัฏจักรการเรียนรู้ (The Learning Cycle Model) ซึ่งเสนอ โดย (Atking&Karplus. 1963 : 48 ; Cited in Lunenberg. 1998 : 22) เป็นรูปแบบที่อธิบายถึงพัฒนาการถึงหลักสูตรและการสอนมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นพบ (Discovery) การแนะนำ มโนทัศน์ (Concept Introduction) และการประยุกต์มโนทัศน์ (Concept Application) โดยมีสภาพการณ์ดังนี้
(1) ผู้สอนจัดเตรียม โอกาสที่เปิดกว้างสำหรับผู้เรียนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ในการเลือกเนื้อหาสาระ ในขั้นนี้เป็นการออกแบบสำหรับให้ผู้เรียน ได้กำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานจากงานหรือข้อมูลที่มีอยู่ (Discovery) (2) ผู้สอนจัดเตรียม บทเรียน โดยให้ความสำคัญกับปัญหาของผู้เรียนจัดเตรียมความสัมพันธ์และศัพท์ใหม่ ๆ ที่มีโครงสร้างตามประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อเป็นการแนะนำมโนทัศน์ (Concept Introduction) (3) จัดสภาพการณ์และปัญหาใหม่ เพื่อให้ผู้เรียน ได้สะท้อนศักยภาพของตน จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ มาก่อนหน้านี้ ถือว่าเป็นการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ (Concept Application)

ศิริชัย กาญจนวาสี (2547 : 85) ได้สรุปหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Principles) ซึ่งมาจากแนวทฤษฎี Constructivism ไว้ดังนี้

1. ความรู้ที่ผ่านมาของผู้เรียนเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่
2. ผู้เรียนมีความต้องการที่จะคิดเพื่อสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเอง
3. ผู้เรียนตื่นตัวที่จะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่
4. การใช้กิจกรรมสถานการณ์จริงช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย
5. การกระตุ้นและแรงจูงใจช่วยสร้างพลังการเรียนรู้
6. บรรยากาศสังคมของห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทฤษฎีเรียนรู้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีปัญญานิยม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งทั้ง 4 ทฤษฎีมองการเรียนรู้ในมุมมองเดียวกันคือเน้นที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่กับการเข้าใจ ความรู้ใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองที่สะสมมาเป็นพื้นฐาน

3.7 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษไทย ได้รวบรวมแนวคิดโดยเริ่มจากการวางแนวคิดพื้นฐานกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ คือ 1) แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต 3) ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้ 4) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีด้วยการสัมผัส 5) สาระที่สมมูลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความคิด ความสามารถ และความดี จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวได้กลายเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี คือทฤษฎีอย่างมีความสุข ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543)

3.7.1 ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย

1) ทฤษฎีการสร้างความรักและศรัทธา ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการสร้างศรัทธาต่อการเรียนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรัก และความสนใจต่อบทเรียนต่อครู และเพื่อน โดยเน้นว่าศรัทธาจะเกิดจากองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ (1) การเรียนบนฐานแห่งความรัก (2) บทเรียนที่สนุกและเพลิดเพลิน (3) การส่งเสริมความสนใจและความผูกพัน

2) ทฤษฎีการเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (Learning Appreciation) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่ามีแนวคิด (1) การเรียนที่มีความหมาย ประกอบด้วยบทเรียนที่เหมาะสมกับวัย และความสนใจเนื้อหากระชับง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีตัวอย่างชัดเจน ใ้ให้คิดและติดตาม และมีคำอธิบายที่ไม่คลุมเครือ (2) เด็กเปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์ที่รอการเจริญเติบโต มีความสามารถเฉพาะตัว (3) เด็กจะเกิดความรักและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน เมื่อบทเรียนนั้นสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยรู้มาก่อน

3) ทฤษฎีเปิดประตูธรรมชาติ ทฤษฎีนี้มีแนวคิด (1) บทเรียนในห้องเรียนจะน่าสนใจ เมื่อสภาพห้องเรียนน่าเรียน มีสื่อมีกิจกรรมที่หลากหลาย นักเรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) บทเรียนนอกห้องเรียนจะช่วยเสริมการเรียนรู้ เพราะเด็กได้สัมผัสของจริง (3) การนำธรรมชาติมาเป็นบทเรียน (4) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้กิจกรรมของโรงเรียน ส่งเสริมกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาเด็ก

4) ทฤษฎีมุ่งมาดและมั่นคง (Willing and Firm) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการรู้จักตนเอง รู้จุดดี จุดด้อย ยอมรับสภาวะแห่งตน ไม่ดูถูกตนเอง ใจกว้าง พร้อมที่จะปรับปรุง แก้ไข

ตนเอง รู้จักระงับอารมณ์ มั่นใจและตั้งใจจริง ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ซึ่งจะนำไปสู่ความภูมิใจ เห็นคุณค่าของตน

5) ทฤษฎีชีวิตที่สมดุล (Equilibrium of Life) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจกับการสมดุลของชีวิต

3.7.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีนี้มีแนวว่า การเรียนรู้ให้รู้ขึ้นที่ใจ ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ศูนย์กลางของการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม (Group Process) การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) และการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning)

3.7.3 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการคิดใดๆ หากบุคคลมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิด นับได้ว่าเป็นพื้นฐานและการเริ่มต้นที่ดี การคิดของบุคคลนั้นจะต้องอาศัยทักษะการคิด จำนวนมากเป็นแกนสำคัญ ซึ่งทักษะการคิดเหล่านี้จะช่วยพัฒนากระบวนการคิดแบบต่างๆ ที่จำเป็น เช่น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น

3.7.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ: ศิลปะ ดนตรี กีฬา

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการศึกษาศิลปะ ดนตรี กีฬา ประกอบด้วยหลักการ 3 หลักการ คือ หลักความเหมือน หลักความต่าง และหลักความเป็นฉัน หลักการทั้ง 3 หลักการจะต้องอยู่ด้วยกัน ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ความเหมือนคือแม่แบบ หลักของความเหมือน ประกอบด้วยการเล่นแบบและการทำซ้ำ ส่วนความต่างเป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง ความจำเริญเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ และความเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม

3.7.5 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย: การฝึกฝน กาย วาจา ใจ

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการพัฒนาลักษณะนิสัยนั้นจะต้องพัฒนาโดยการฝึก กาย วาจา ใจ เพื่อให้เป็นคนมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. การเพิ่มศักยภาพครู

1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาครู

ครู เป็นผู้ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างเต็มเปี่ยมในสิ่งที่เป็นวิชาชีพ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนการฝึกหัดมาอย่างดี ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพครู การทำให้ครูมีความเข้าใจอย่างชัดเจนและมีความสามารถมากขึ้นในกระบวนการที่ครูเข้าไปเกี่ยวข้อง เพื่อให้ครูสามารถอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม (Calderhead&Shorrocks. 1997 : 5) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงจัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการจัดการศึกษา เพราะเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการ (กรมวิชาการ. 2539 : 13) จะเห็นว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างมากมีสาระการบัญญัติการพัฒนาครู การควบคุมรักษามาตรฐานครู และการจัดสวัสดิการครู รวมทั้งให้ตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาครู เพื่อให้ระบบการศึกษามีครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีคุณภาพการพัฒนาครูในด้านต่างๆ มีดังต่อไปนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 24-26)

1. ในกระบวนการจัดการศึกษาให้เน้นหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

3. บุคลากร ทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับ และประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากร ประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

4. ให้องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวง มีหน้าที่ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกหรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติ ตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

5. ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

6. ส่งเสริมให้มีการวิจัยพัฒนาการผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษารวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

การเป็นครูต้องมีการฝึกฝน มีมาตรฐานของหลักสูตร มีการประเมินผล มีระยะเวลา และการกระทำที่เหมาะสม รู้เรื่องงานของครู รู้และเข้าใจการเรียนรู้ร่วมกันใน สังคมของโรงเรียน และมีความรู้ความสามารถด้านหลักสูตรที่เหมาะสม (Scribner. 1999 : 240-241 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 7) โดยมีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมพื้นฐานและ ความคิดรวบยอดที่เกิดจากการฝึกหัด เพื่อให้เกิดคุณลักษณะครูที่ดี

สคริเบเนอร์ (Scribner. 1999 : 245 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 7) ได้ เสนอสิ่งที่ครูต้องพัฒนา ได้แก่

1. ความรู้ในเนื้อหา
2. ทักษะความเป็นครู โดยเฉพาะทักษะด้านการสอนเพื่อเกิดผลต่อเด็ก โดยตรง
3. การจัดการห้องเรียนที่ท้าทาย
4. การศึกษาช่องว่างในความรู้ของนักเรียน

นอกจากนี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงการพัฒนาครู ไว้ดังนี้

แบเรนส์ (Beerens. 2000 : 23-30 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 7) กล่าว การพัฒนาครูไว้ว่าเป็นการให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนางานได้อย่างอิสระ การปฏิบัติตามแนวค่านิยมของสังคมและการมีจรรยาบรรณในการเอาใจใส่การทำงานและ ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดสำหรับครู คือ การให้โอกาสครูได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ ในด้านต่อไปนี้

1. การจัดโครงสร้างองค์กรที่เป็นแบบครูอาชีพ
2. มีการสื่อสารแบบเพื่อนร่วมงาน
3. การให้โอกาสเข้าอบรมสัมมนา
4. การให้โอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี และ

มีการประเมินเพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

5. ส่งเสริมการวิจัยและติดตามผลอย่างใกล้ชิด
 6. จัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการของครู และบุคลากร
 7. การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาครู เช่น ห้องพักครู เอกสารการค้นคว้า บรรยายการมีส่วนร่วม
 8. ให้ความเป็นธรรมในการตอบแทนรางวัล และการลงโทษ
 9. จัดเงินสวัสดิการเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม
- ศุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : 2) อธิบายว่าเป็นการยกระดับความรู้ความสามารถเชิงวิชาการของบุคคลอื่นจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้มากขึ้นเป็นการพัฒนาการเรียนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องทันสมัย

1.2 การวัดปัจจัยด้านการเพิ่มศักยภาพครู

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการพัฒนาครู โดยอาศัยแนวคิดของ (Beerens. 2000 : 23-30) เป็นแนวคิดในการสร้างแบบวัด และประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีสาระบัญญัติการพัฒนาครูการส่งเสริมให้ครู เข้ารับการประชุมอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ทักษะและเทคโนโลยีการส่งเสริมพัฒนากระบวนการเรียนการสอนสร้างนวัตกรรมและทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำโครงการการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและการจัดสวัสดิการเครือข่ายการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาครู

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการพัฒนาครู

ปัจจัยด้านการพัฒนาครูต่อความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการศึกษาของ (สมลักษณ์ สุวรรณมาลี. 2539 : 44) พบว่าการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมทางการพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ สอดคล้องกับ (Torres. 1998 : 65) ที่พบว่าความรู้สึกลึกของครูหลังจากได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมครูผู้ช่วยมืออาชีพทำให้เกิดความเต็มเต็มความต้องการด้านการศึกษาส่วนบุคคลและได้พัฒนาด้านการสอนบางอย่างที่จำเป็นเพื่อการทำงานร่วมกับนักเรียนซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ (อภิญา เหมระ. 2544 : 74) ที่พบว่าครูธุรกิจที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ในการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญมีการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกด้านบ่งบอกว่าครูธุรกิจที่มี ประสบการณ์ในการเพิ่มพูนความรู้ 1 ครั้งและตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป

สคริบบเนอร์ (Scribner. 1999 : 245-246 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 51) ได้ศึกษาการพัฒนาครูโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบแรงจูงใจที่ครูต้องการเพื่อให้เป็นครู อาชีพ ประสบการณ์ของครูที่จะพัฒนาตนเองเป็นครูอาชีพ และอิทธิพลบริบทของมีผลต่อการ พัฒนาสู่ครูอาชีพ พบว่า สิ่งจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ของครู คือ แรงจูงใจภายใน 4 ประการ ได้แก่ ความต้องการความรู้ด้านเนื้อหาทักษะในการเรียนการสอน การจัดการชั้นเรียนและช่องว่าง ระหว่างความรู้ของนักเรียน แรงจูงใจภายนอก 2 ประการ คือ รางวัลกับสิทธิบัตร นอกจากนี้ การเรียนรู้เพิ่มเติมของครูประจำการเกิดจากการร่วมมือร่วมใจของครูในการจัดการชั้นเรียน และการร่วมกันพัฒนาการสอนหรือทักษะการเป็นครูร่วมกัน สิ่งที่ต้องการสนับสนุนคือ การ ได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยอย่างเพียงพอ และจัดกิจกรรมการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดการพัฒนา ร่วมกัน

การพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครู มีการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมายที่กำหนด การดำเนินการในการพัฒนาครูเป็น ยุทธศาสตร์สำคัญมากที่ทุกโรงเรียนต้องจัดกระทำ และถือว่าเป็นงานประจำ (Dalin. 1993 : 149-150 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 53) เพื่อให้เกิดการเตรียมตัว เป็นตัวอย่างใน ค่านิยม และวัฒนธรรมของครูที่เหมาะสม (Bauman. 1996 : 99 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 53)

จากความสำคัญของการพัฒนาครู และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยสรุป เป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการ ได้ว่าการพัฒนาครู หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้ครู ได้พัฒนา ตนเอง พัฒนาระบบการเรียนการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากร และจัดสวัสดิการ เครื่องมือการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาครูแบ่งประเด็นการวัดออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการประชุมอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความรู้ และมีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ส่งเสริมการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสร้าง นวัตกรรมและทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนและการจัด สวัสดิการ เครื่องมือการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครู ดังเช่น

มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพ ขั้นสูงโดยการกำกับและประสานให้สถานบันที่ทำหน้าที่ผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ และ

บุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทนสวัสดิการและสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับข้าราชการครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีรายได้เพียงพอ เหมาะสมกับฐานะทางสังคม และวิชาชีพ

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านพัฒนาครูมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านการพัฒนาครูมีผลทางบวกกับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ปัจจัยด้านการพัฒนาครูมีความสัมพันธ์กับการศึกษา การนิเทศ เจตคติต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและความพอใจในงาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยทางด้านการพัฒนาครูจะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาจะต้องเน้นหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู โดยการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเมื่อครูได้รับการพัฒนาในอาชีพอย่างต่อเนื่องแล้ว ย่อมส่งผลให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อการสอนส่งผลเกิดความพึงพอใจในการสอนอีกด้วย

2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะทางวิชาชีพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 7 มีเจตนารมณ์ที่จะให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพนี้จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างมีเกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคม อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เยาวชนและประชาชนโดยรวมในอนาคต โดยกำหนดให้องค์กรวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออก และ เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและ

ผู้บริหารการศึกษา ซึ่ง (สาโรช บัวศรี ; อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2543 : 72-80) ได้กล่าวถึงแนวคิดใหม่ของอาชีพครูว่า วิชาครูหรือวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องฝึกหัด เพื่อให้ครูมีคุณลักษณะที่ดี ซึ่งคุณลักษณะต่างๆ จะเกิดจากคำถามว่า ครูควรรู้อะไรบ้าง และครูควรทำอะไรได้บ้าง แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. สิ่งที่ครูควรรู้ได้แก่

1.1 วิชาเพื่อไว้สอน ที่เรียกว่า วิชาเอก เป็นวิชาสามัญ

1.2 วิชาชีพสำหรับครู คือ วิชาการศึกษา ได้แก่ ศาสตร์ทางสารัตถะ และศาสตร์ทางวิทยวิธี ได้แก่ วิธีวิจัยทางการศึกษา การวัดผลการศึกษา การวางแผนการศึกษา เป็นต้น

2. สิ่งที่ครูทำได้ มีมาตรฐานกว้าง ๆ 5 ประการได้แก่

2.1 เกี่ยวกับการสอน

2.2 เกี่ยวกับการอบรม การแนะแนว และการปกครองนักเรียน

2.3 เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.4 เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพอันดี และความร่วมมือระหว่างชุมชน

2.5 เกี่ยวกับการเป็นครูวิชาชีพ

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ควรเป็นดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 1-25)

1. มีความรู้ความเข้าใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก อบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา 4)

2. มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการศึกษา ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อเป็นหลักประกันในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแลการตรวจสอบ และการประกันคุณภาพ (มาตรา 4)

3. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(มาตรา 6)

4. มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้เรียนที่มีสิ่งต่อไปนี้ (มาตรา 7)

4.1 จิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.2 รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ

4.3 เคารพกฎหมาย มีความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4.4 มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

4.5 รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ

4.6 ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

4.7 ส่งเสริมและมีส่วนร่วมกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล

4.8 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.9 มีความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริต รู้จักพึ่งตนเอง

4.10 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. เป็นผู้สามารถจัดการศึกษาโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) ยอมรับ และสามารถจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมจากบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (มาตรา 9)

6. มีความสามารถในการทำให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดตามความจำเป็น (มาตรา 9)

7. มีความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสามารถพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 8)

8. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส โดยให้มีโอกาสและคุณภาพทัดเทียมกัน (มาตรา 10)

9. มีความรู้ ความคิด และตระหนักว่าผู้เรียนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษาและส่งผลให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22)
10. มีความรู้ ความคิด และตระหนัก และสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทั้งความรู้ ความคิด คุณธรรม และบูรณาการ (มาตรา 23)
11. มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (มาตรา 24)
12. ความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและสามารถประเมินผู้เรียน โดยพิจารณา พัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการ ทดสอบควบคู่กันไปในการบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม (มาตรา 26)
13. มีความสามารถในการจัดกระทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27) โดยให้หลากหลายเหมาะสมกับวัย และศักยภาพ สาระหลักสูตรให้มีทั้งวิชาการ วิชาชีพ เพื่อมุ่งพัฒนาคนให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ความดีงาม และการรับผิดชอบต่อสังคม (มาตรา 28)
14. มีความสามารถในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน (มาตรา 29)
15. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพทั้งภายนอก และ ภายใน สามารถดำเนินการตามแนวทางการประกันคุณภาพ การตรวจสอบ การรายงาน การให้ ข้อมูลในการตรวจสอบมีความรับผิดชอบ รับสภาพเพื่อการแก้ไขปรับปรุง (มาตรา 47 - 50)
16. สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (มาตรา 53) และองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู (มาตรา 54) กำหนดได้พึง พอใจในฐนะทางสังคม และวิชาชีพ (มาตรา 55)
17. มีความสามารถในการนำทรัพยากรบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (มาตรา 57)
18. มีความสามารถใช้ผลการพัฒนาการดูแลรักษา สื่อเทคโนโลยีการศึกษา (มาตรา 65)

19. สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา 66)

2.2 การวัดคุณลักษณะ ด้านวิชาชีพครู

ในการวัดตัวแปรด้านการสนับสนุนวิชาชีพครู ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ (Parkay and Stanford. 1992 : 20 - 21) เป็นแนวคิดหลักในการสร้างแบบวัดคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประยุกต์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 7 มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน ที่เหมาะสมกับการเป็น วิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ

ครูกแชงค์และ เบนเนอร์ (Cruickshank and Bainer. 1999 : 307 - 321 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 58) กล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพนั้น มีลักษณะการปฏิบัติตน ที่เหมาะสม ได้แก่ มีความกระตือรือร้นมีอารมณ์ขัน รู้สึกอบอุ่น เมื่อเข้าใจ เชื่อถือไว้วางใจได้ มีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อความสำเร็จ รู้จักสนับสนุนให้นักเรียนได้รับความพึงพอใจ ทำงาน เหมือนนักธุรกิจ มีความแน่นหนา เป็นผู้ที่มีความรู้ในสาขาที่สอน ส่วน (Parkay and Stanford. 1992 : 20 - 21 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 58) ได้กล่าวถึงความรู้ และความสามารถ ของครูในกระบวนการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ความรู้และทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องตนเอง และนักเรียน
2. ความรู้เรื่องวิชาที่สอน
3. ความรู้เรื่องทฤษฎีการศึกษา และการวิจัย
4. ทักษะการสอน และเทคนิคการสอน
5. ทักษะในการปฏิสัมพันธ์

ความสามารถของครู ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ และเข้าใจในความสามารถของนักเรียน พื้นฐานทางวัฒนธรรม ความสำเร็จและความต้องการของนักเรียน

2. ออกแบบการสอนตามความต้องการของนักเรียน ให้มีความเหมาะสมทั้งในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ เนื้อเรื่อง
3. มีวิธีการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวก หรืออำนวยความสะดวก หรือ บริการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี
4. จัดการชั้นเรียนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนผลการเรียนการสอนได้
5. อบรมนักเรียนให้มีความประพฤติดี และสามารถสร้างสรรค์ บรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน
6. จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้เข้าใจ เป็นวิชาการ เกิดความรู้สึที่ดี
7. ประเมินผลการเรียนเพื่อให้เกิดผลดีกับนักเรียน

แมคอินเนอร์นีย์ และ แมคอินเนอร์นีย์ (McInnerney and McInnerny. 1998 : 9 - 16 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 59) กล่าวถึง ทักษะสำคัญในการสอนที่มีประสิทธิภาพสรุปได้ดังนี้

1. สามารถนำเสนอความรู้ได้อย่างเหมาะสม
2. มีทักษะในการจัดการที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสม
3. มีความสามารถในการใช้คำถามกับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สามารถจัดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
5. มีการสอนเพื่อให้เกิดผลการเรียนอย่างแท้จริง
6. มีการใช้ยุทธศาสตร์การจูงใจที่เหมาะสม
7. มีการสังเกต และการประเมินการเรียนของนักเรียน
8. มีวิธีการสื่อสารที่ดี เหมาะสม รู้สึกสนุก และอบอุ่น

จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าโรงเรียนได้ดำเนินการสร้างเสริมคุณลักษณะด้านวิชาชีพของครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่องทำให้ครูมีคุณภาพ ซึ่งมีผู้แสดงทรรศนะไว้ว่า ถ้าโรงเรียนได้จัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ทั้งการมีส่วนร่วมของครู มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง มีการเพิ่มอำนาจให้ความเชื่อมั่นเป็นอิสระแก่ครู (Short and Greer. 1997 : 137 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 59) มีส่วนร่วมกับชุมชน มีการประกันคุณภาพการศึกษา (อมรวิชัย นาคทรพ. 2540 : 175 - 182 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 59) มีการสนับสนุนครู (Shermerthorn. 1996 : 72) ใช้อำนาจอย่างเหมาะสม

(Johnson & Short. 1998 : 147 - 148 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 60) ซึ่งปัจจัยดังกล่าว
ส่วนมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านวิชาชีพของครูทั้งสิ้น

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัจจัย
ด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการจัดการเรียน
การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะ ด้านวิชาชีพครูจะส่งผล
โดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะถ้าครูมีคุณลักษณะด้าน
วิชาชีพที่เหมาะสม และย่อมจะส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการสอน และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ
ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ความพึงพอใจในการทำงานของครู

3.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

3.1.1 ความหมายของความพึงพอใจ

เมื่อกล่าวถึงความพึงพอใจโดยทั่วไปการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการ
บริการสามารถจำแนกได้เป็น 2 ความหมายคือ

1. ความหมายของความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Consumer Satisfaction)
2. ความหมายของความพึงพอใจในงานของผู้ให้บริการ (Job Satisfaction)

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาเฉพาะในเรื่องของผู้รับบริการเท่านั้น
เพื่อประเมินประสิทธิผลในการให้บริการซึ่งมีผู้กล่าวถึงและให้ความหมายของความพึงพอใจ
ไว้ดังนี้

ความพึงพอใจหมายถึง พอใจชอบใจ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542 : 775)

ปรีชญ เนตรเกษมมงคล (2546 : 8) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของ
ประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะว่าหมายถึงระดับของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ
การได้รับบริการในลักษณะของการให้บริการอย่างเท่าเทียมกันบริการอย่างรวดเร็วทันเวลา
ต่อเนื่องและมีความก้าวหน้า

วิระชัย ภูตระกูล. (2546 : 5) กล่าวว่าในการทำงานของมนุษย์นั้นหากได้รับ
การตอบสนองเกี่ยวกับความต้องการก็จะทำให้มนุษย์รู้สึกพอใจในงานที่ทำอยู่ความต้องการนั้น
ได้แก่

1. ความต้องการด้านร่างกาย
2. ความต้องการความมั่นคง

3. ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง

4. ความต้องการทางสังคม

ฮอนบีย์. (Hornby. 2000) ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่ดีเมื่อประสบความสำเร็จหรือได้รับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นความรู้สึกที่พอใจ

ชลลีย์. (Shelly. ฌฐธันต์ ประชาอนุวงศ์. 2542 : 16) กล่าวว่าได้ศึกษาแนวคิดความพึงพอใจสรุปได้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์คือความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุขความสนึ้นเป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆกล่าวคือเป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีกดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกในทางบวกอื่นๆดังนี้

1. ความรู้สึกทางลบความรู้สึกทางบวกและมีความสุขมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่าระบบความพึงพอใจโดยความพอใจจะเกิดขึ้นกับระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ

2. สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจแก่มนุษย์ได้แก่ทรัพยากร (Resource) หรือสิ่งเร้า (Stimulus) การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจคือการศึกษว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดเป็นสิ่งที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขแก่มนุษย์ความพึงพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่เป็นที่ต้องการครบถ้วน

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทน ผลที่เป็นความพึงพอใจ จะทำให้บุคคลกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ มีการเสียสละและอุทิศแรงกายแรงใจ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

3.2 การวัดความพึงพอใจในการทำงานของครู

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกข้อคำถามความพึงพอใจในงานตามแนวความคิดความพึงพอใจในงาน โดยใช้ตัวแบบสองปัจจัยของเฮิร์ชเบอร์เกอร์ที่เสนอว่า ผู้ปฏิบัติงานมีกลุ่มของความต้องการอยู่สองกลุ่ม คือ ความต้องการด้านการจูงใจ และความต้องการทางด้านการค้ำจุน การศึกษาครั้งนี้พิจารณาเลือกตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะงานที่มีผลต่อ

ความพึงพอใจ ในงานตามแนวคิดของ เฮิร์ซเบอร์กประกอบด้วย การใช้ความรู้ ความสามารถ การบรรลุผลสำเร็จ ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับ ผลประโยชน์ที่เกื้อกูล ความสัมพันธ์กับ ผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และการปกครองบังคับบัญชา

การศึกษาความพึงพอใจในงาน มีทฤษฎีอยู่หลายทฤษฎี ซึ่งแต่ละทฤษฎีจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ เช่นบุคลิกภาพ ค่านิยมสถานการณ์ในการทำงาน และอิทธิพลทางสังคม (George & Jones. 1999 : 31 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 64) ในส่วนแนวคิดความพึงพอใจในงาน โดยใช้ตัวแบบสองปัจจัย ของ (Herzberg's Motivator Hygiene Theory of Job Satisfaction) ประกอบด้วยความต้องการมีส่วนร่วมในสังคม ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสำเร็จสูงสุด ซึ่งเฮิร์ซเบอร์กมุ่งความสนใจไปเฉพาะด้านของงานที่มีผลต่อความพึงพอใจ โดยเสนอว่าผู้ปฏิบัติงานมีกลุ่มความต้องการอยู่ สองกลุ่ม คือความต้องการด้านการจูงใจและความต้องการด้านการค้ำจุน ความต้องการด้านการจูงใจเกี่ยวกับตัวงาน 6 ด้าน คือ ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงาน โอกาสก้าวหน้าในอนาคตและความรับผิดชอบ ส่วนความต้องการด้านการค้ำจุน จะสัมพันธ์กับ ภายและจิตใจ 10 ด้าน คือ เงินเดือน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา สถานภาพทางสังคม การปกครอง บังคับบัญชา นโยบาย และการบริหารงาน สภาพการการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว และความมั่นคงในการทำงาน

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงานของครู

เป็นความรู้ที่รวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทน ทำให้บุคคลรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการทำงาน อันจะเป็นผลต่อความสำเร็จและเป้าหมายขององค์กร

โยธิน ศันสนยุทธ (2535 : 77) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับตัวแปรต่างๆ พบว่า

1. ตัวแปรเกี่ยวกับผลผลิต ความพอใจในงานทำให้เกิดผลผลิตสูงต่ำได้
2. ตัวแปรเกี่ยวกับการเปลี่ยนงาน การลาออกจากงาน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพึงพอใจในงาน

3. ตัวแปรเกี่ยวกับอาชีพ พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างระดับของอาชีพ ความพอใจในงาน อาชีพระดับสูง ให้ความพึงพอใจมากกว่าอาชีพระดับต่ำ และมีแนวโน้มที่เลือกอาชีพระดับเดิมด้วย

4. ตัวแปรที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตทั่วไป พบว่า ความพึงพอใจในงานมีผลต่อความรู้สึกของชีวิตในแง่บวก

กรีนเบิร์ก และ แบริอน (Greenberg and Baron, 2000 : 181 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 65) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจในงานว่า เป็นปฏิกิริยาตอบสนองด้านอารมณ์ ในเชิงประเมินต่องาน ลักษณะความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วย องค์ประกอบความพึงพอใจในงานแต่ละด้าน ซึ่งอาจสอดคล้องหรือต่างกันได้ เช่น บุคคลอาจมีความพึงพอใจค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน แต่ไม่พึงพอใจต่อหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงานก็ได้ สภาวะความพึงพอใจในงานของบุคคล มีลักษณะค่อนข้างคงที่ตามประสบการณ์ในการทำงาน และความคาดหวังในงานของบุคคล จากความสำคัญของตัวแปรความพึงพอใจในงาน และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของครู ซึ่งมีประเด็นการวัด 8 ประเด็น ได้แก่ การใช้ความรู้ความสามารถ การบรรลุผลสำเร็จ ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับ ผลประโยชน์เกื้อกูลความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และการปกครองบังคับบัญชา

กล่าวได้ว่าความพึงพอใจในงาน น่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะถ้าหากครูมีความพึงพอใจในงานแล้ว ย่อมจะส่งผลให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบความสำเร็จได้อย่างดี

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะถ้าหากครูมีความพึงพอใจในงานแล้วย่อมจะส่งผลให้การจัดการพัฒนาการเรียนการสอนได้ดีขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานจะส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.1 แนวคิดและทฤษฎีด้านเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

“เจตคติ”คือสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลทำให้เกิดมีท่าทีหรือมีความคิด เห็นรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งใน

ลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ เห็นหรือไม่เห็นด้วย เจตคติมี 2 ประเภทคือ เจตคติทั่วไป เจตคติเฉพาะอย่าง (Collins. 1970 : 68) ให้ความหมายเจตคติ คือการที่บุคคลตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ว่าดี – ไม่ดี เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ยอมรับได้-ยอมรับไม่ได้ (Rokeach. 1970 : 10) ให้ความหมายเจตคติ คือการผสมผสานหรือจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือสถานการณ์หนึ่ง สถานการณ์ใด ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

Belkin and Hkydell (1979 : 13) ให้ความหมายเจตคติคือ แนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนอง ในทางที่เป็นความพอใจ ไม่พอใจ ต่อผู้คน เหตุการณ์ และสิ่งต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และคงที่

ดังนั้นอาจสรุปความหมายของเจตคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดๆ ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในลักษณะชอบ ไม่ชอบ อาจเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พพอใจ ไม่พอใจ ต่อสิ่งใดๆ ในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของทัศนคติที่มีอยู่และทำให้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนอง

4.1.1 องค์ประกอบของเจตคติ

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543 : 59 -60) กล่าวว่าเจตคติควรมีองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. การรู้ (COGNITION) ประกอบด้วยความเชื่อของบุคคลที่มีต่อเป้าหมาย เจตคติ เช่น ทัศนคติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้ก็คือ จะประกอบด้วยความเชื่อที่ได้ประเมินค่าแล้วว่าน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือดีหรือไม่ดี และยังรวมไปถึงความเชื่อในใจว่าควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไรต่อเป้าหมายทัศนคติจึงจะเหมาะสมที่สุดดังนั้นการรู้และแนวโน้มพฤติกรรมจึงมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

2. ความรู้สึก (FEELING) หมายถึง อารมณ์ที่มีต่อเป้าหมาย เจตคติ นั้นเป้าหมายจะถูกมองด้วยอารมณ์ชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ ส่วนประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกนี้เองที่ทำให้บุคคลเกิดความดีดั่งยึดมั่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้หากมีสิ่งขัดกับความรู้สึกมากกระทบ

3. แนวโน้มพฤติกรรม (ACTION TENDENCY) หมายถึง ความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเจตคติ ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อเป้าหมาย เขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมช่วยเหลือหรือสนับสนุนเป้าหมายนั้น ถ้าบุคคลมีเจตคติในทางลบต่อเป้าหมาย เขาก็จะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมทำลาย หรือทำร้าย เป้าหมายนั้นเช่นกัน

4.1.2 การเกิดเจตคติ

เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดต้องภายหลัง เมื่อตนเองได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้นๆ แล้ว ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า เจตคติเกิดขึ้นจากเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมความคิดอันเกิดจากประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง
2. เกิดจากความรู้สึกที่ร่อยพิ่มพีใจ
3. เกิดจากการเห็นตามคนอื่น

ชม ภูมิภาค (2516 : 66-67) ได้อธิบายเรื่องการเกิดเจตคติว่าเกิดจากการเรียนรู้และโดยมากก็เป็นการเรียนรู้ทางสังคม (social learning) ดังนั้นปัจจัยที่ทำให้เกิดเจตคติจึงมีหลายประการเช่น

1. ประสบการณ์เฉพาะ เมื่อคนเราได้รับประสบการณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะมีลักษณะในรูปแบบที่ผู้ได้รับรู้สึกว่าได้รางวัลหรือถูกลงโทษ ประสบการณ์ที่ผู้รู้สึกเกิดความพึงพอใจย่อมจะทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นแต่ถ้าเป็นประสบการณ์ที่ไม่เป็นที่พึงพอใจก็ย่อมจะเกิดเจตคติที่ไม่ดี

2. การสอน การสอนนั้นอาจจะเป็นทั้งแบบที่เป็นแบบแผนหรือไม่เป็นแบบแผนก็ได้ซึ่งเราได้รับจากคนอื่น องค์การที่ทำหน้าที่สอนเรามีมากมายอาทิเช่น บ้าน วัด โรงเรียน สื่อมวลชนต่างๆ เรามักจะได้รับเจตคติที่สังคมมีอยู่และนำมาขยายตามประสบการณ์ของการสอนที่ไม่เป็นแบบแผนนั้นส่วนใหญ่เริ่มจากครอบครัวตั้งแต่เด็กๆ มาแล้วพ่อแม่พี่น้องมักจะบอกเราว่าสิ่งนั้นไม่ดีสิ่งนี้ไม่ดีหรือใครควรทำอะไรมีความสำคัญอย่างไร การสอนส่วนมากเป็นแบบขัดทะนานและมักได้ผลดีเสียด้วยในรูปแบบการปลูกฝังเจตคติ

3. ตัวอย่าง(Model)เจตคติบางอย่างเกิดขึ้นจากการเลียนแบบในสถานการณ์ต่างๆ เราเห็นคนอื่นประพฤติ เราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนอื่นออกมาเป็นรูปของเจตคติถ้าเรายอมรับนับถือหรือเคารพคนๆ นั้นเราก็มักยอมรับความคิดของเขาตามที่เราเข้าใจ เช่น เด็กชายแดงเห็นบิดาครูขายการกีฬาทางโทรทัศน์ประจำเขาก็จะแปลความหมายว่ากีฬานั้นเป็นเรื่องน่าสนใจและจะต้องดูหรือถ้าเขาเห็นพ่อแม่ระมัดระวังต่อชุดรับแขกในบ้านมากกว่าของที่อยู่ในสนามหญ้าหลังบ้านเขาก็จะเกิดความรู้สึกว่าของในบ้านต้องระวังรักษาเป็นพิเศษซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้พ่อแม่ไม่จำเป็นต้องพูดว่าอะไรเลย เด็กจะเฝ้าสังเกตการณ์ปฏิบัติของพ่อแม่ต่อบุคคลอื่นอย่างถี่ถ้วนจะเรียนรู้ว่าใครควรคบใครควรนับถือ ใครไม่ควรนับถือ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบัน ปัจจัยทางสถาบันมีอยู่เป็นอันมากที่มีส่วนสร้างสนับสนุนเจตคติของเราตัวอย่างเช่น การปฏิบัติตนในวัด ในโบสถ์ การแต่งกายของคนในสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ เป็นสิ่งให้แนวเจตคติของคนเราเป็นอันมาก

สถานะที่มีผลต่อการก่อเกิดของเจตคตินั้นมีหลายอย่าง อาทิเช่นประการแรกขึ้นอยู่กับการที่เราคิดว่าเราเป็นพวกเดียวกัน (identification) เด็กที่ยอมรับว่าตนเองเป็นพวกเดียวกับพ่อแม่ย่อมจะรับเจตคติของพ่อแม่ง่ายขึ้น หรือที่โรงเรียนหากเด็กถือว่าครูเป็นพวกเดียวกับตนเองย่อมจะรับความเชื่อถือหรือเจตคติของครู

ประการที่สองขึ้นอยู่กับว่าเจตคตินั้นคนอื่นๆเป็นจำนวนมากเชื่ออย่างนั้นหรือคิดอย่างนั้น(uniformity) การที่เราจะมีเจตคติเข้ากลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้นอาจจะมีสาเหตุอื่นอีกเช่น โอกาสที่จะได้รับเจตคติแตกต่างกันไปนั้น ไม่มีประการหนึ่งอีกประการหนึ่งหากไม่เห็นด้วยกับส่วนใหญ่เราก็คงมีความรู้สึกส่วนใหญ่ปฏิเสธเรานอกจากนี้ประการที่สามการที่เรามีเจตคติตรงกับคนอื่นทำให้เราพูดติดต่อกับคนอื่นเข้าใจ เมื่อเราเจริญเติบโตจากเด็กเป็นผู้ใหญ่นั้นแน่ที่สุดที่เราจะพบความแตกต่างของเจตคติมากมาย ในบ้านนั้นนับว่าเป็นแหล่งเกิดเจตคติตรงกันที่สุดแต่พอมีเพื่อนฝูงเราจะเห็นว่าเจตคติของเพื่อนฝูงและของพ่อแม่ของเขาแตกต่างกันบ้าง ในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาชั้นสูงเราจะพบความแตกต่างของเจตคติมากมายดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าเจตคติแรกๆที่เราได้รับนั้นค่อนข้างจะคงทนถาวร เจตคตินั้นจะสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายกันเช่น คนที่มีพ่อคุณเข้มงวดเขาจะเกิดความมั่งร้ายต่อพ่อ อาจจะคิดว่าผู้บังคับบัญชานั้นคุณเข้มงวดและเกิดความรู้สึกมั่งร้ายต่อผู้บังคับบัญชาก็ได้หรือคนงานที่ไม่ชอบหัวหน้างานอาจจะนำความไม่ชอบนั้นไปใช้ต่อบริษัทหรือเกลียดบริษัทไปด้วย

เจตคติในการสอน เป็นลักษณะทางจิตของครูที่มีความ โน้มเอียงหรือความรู้สึกตอบสนองไปในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งคาดว่า จะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.1.3 ประโยชน์ของเจตคติในการปฏิบัติงาน

เจตคติเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้คนแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อจะได้รู้ความรู้สึกของคน ซึ่งการศึกษาเจตคติมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ดังนี้ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543 : 54 – 55)ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติในการทำงาน ดังนี้

1. เป็นคำย่อของการอธิบายความรู้สึกยาวๆ และคลุมพฤติกรรมต่างๆ ได้มาก

2. เจตคติพิจารณาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ช่วยส่งเสริมหรือยับยั้งสิ่งที่เขาแสดงออกได้
 3. เจตคติสามารถมองสังคม ได้ เพราะเจตคติเป็นถึงคงเส้นคงวา พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกจากเจตคติ จึงสามารถนำมาอธิบายความคงเส้นคงวาของสังคมได้ด้วย
 4. เจตคติมีความคิงามในตัวเอง เจตคติของคนที่มีต่อเป้าหมายเจตคติรอบๆ ตัวเองเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็น โลกทัศน์ของคน ซึ่งมีคุณค่าในการศึกษาจุดมุ่งหมายชีวิตของเขา
 5. จากที่รู้ว่าเจตคติเกิดจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการให้การศึกษา เพื่อให้เกิดเจตคติที่คิงามตามสังคม จึงต้องศึกษาสัญชาตญาณ และปรับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีอิทธิพลต่อเจตคติของคนตามที่ต้องการ
 6. ในสาขาสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาหลายคนให้ความเห็นว่า เจตคติเป็นศูนย์ความคิด และเป็นฐานพฤติกรรมทางสังคม การที่จะปรับระบบกลไกของสังคมจึงควรเปลี่ยนแปลง เจตคติของแต่ละบุคคล
- ดังนั้น การรู้เจตคติของคน จึงทำให้ทำนายพฤติกรรมที่เขาจะแสดงออกเป็นการรู้ไว้ก่อน เพื่อหาทางป้องกัน และแก้ไขให้คนในสังคมมีเจตคติที่คิงามที่สังคมต้องการ
- ในวงการศึกษายังมีความจำเป็นอย่างมาก ครูผู้สอนในโรงเรียนควรมีเจตคติที่ดีต่อการสอน เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอน ทำให้เกิดพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- #### 4.2 การวัดเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัดเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการ ได้ว่า เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความนิยมชมชอบ ของครูผู้สอน ที่มีต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อครูได้ปฏิบัติการสอนตามแนวคิด หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นความรู้สึกที่มีการสอนแสดงแดงออกได้ 2 ลักษณะ คือลักษณะทางบวก เป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความพอใจ เห็นด้วย นิยมชมชอบและสนับสนุนต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับลักษณะทางลบ คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเบื่อหน่าย ไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ส่งเสริม และไม่สนับสนุนต่อพฤติกรรม การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เพื่อใช้ทดสอบยืนยันแบบจำลองความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน จำนวน 417 คน กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เพื่อใช้ทดสอบยืนยันแบบจำลองความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ จำนวน 417 คน ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่ออาชีพครู มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่าน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน

ซิดหทัย ภัทรชยานนท์ (2545 : 24 - 25) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. พฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นไปตามเจตคติ และความรู้ที่บุคคลนั้นมีอยู่ โดยมีเจตคติเป็นตัวกลางระหว่างความรู้และพฤติกรรม คือเจตคติจะเกิดจากความรู้และพฤติกรรมจะแสดงออกไป เจตคตินั้น
2. พฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ และเจตคติมีความสัมพันธ์กันหรือความรู้กับเจตคติมีผลร่วมกัน เกี่ยวข้องกันก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ
3. ความรู้และเจตคติต่างทำให้เกิดพฤติกรรมได้ โดยที่ความรู้และเจตคติที่ไม่เกี่ยวข้องกัน
4. ความรู้มีผลต่อพฤติกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น บุคคลมีความรู้และปฏิบัติตามนั้นหรือความรู้มีผลต่อเจตคติก่อนแล้ว พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเจตคตินั้น

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านเจตคติ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรต่างๆ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัจจัยด้านเจตคติส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะถ้าครูมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ย่อมจะส่งผลให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. การสนับสนุนการทำงานของครู

5.1 แนวคิดทฤษฎีการสนับสนุนการทำงานของครู

การสนับสนุนการทำงานของครู เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง ที่ช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จตามความต้องการ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระบัญญัติที่ต้องการให้มีการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านปัจจัยต่างๆ หลายประการทั้งในด้านขวัญกำลังใจ ทรัพยากรทางการศึกษา และสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีสิ่งที่จะสนับสนุนครูให้ทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 8-30)

1. รัฐต้องส่งเสริม และดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกแบบจำลอง ได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล แหล่งเรียนรู้อื่นๆ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ
2. ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้เพียงพอและเหมาะสม กับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรร เป็นเงินอุดหนุน งานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติยศครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด
3. ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา
4. ให้มีการจัดสรร ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการผลิต การพัฒนา คัดเลือก ความดี สื่อตัวนำ และการสื่อสารในแบบจำลองอื่นเพื่อการศึกษา รวมทั้งแบบเรียน ตำรา หนังสือวิชาการ สิ่งพิมพ์อื่นๆ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี รวมทั้งให้พัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้ให้มีคุณภาพ ทั้งการผลิต การใช้ การรักษา ให้มีประสิทธิภาพ รัฐจะต้องส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา

ในการพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องการบรรยากาศการศึกษาที่ผู้นำ มีการเพิ่มอำนาจให้ครู และผู้ที่เป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา เช่น ผู้ปกครองชุมชน ได้ระดมความคิด ทรัพยากร และร่วมมือกันสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ เบนบาเซต และ ลิม (Benbasat and Lim. 2000 : 167-183) ได้ศึกษาการสนับสนุนกลุ่มครูด้านเทคโนโลยีข่าวสาร และเครื่องมือในการรับเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร พบว่า การสนับสนุนครูทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ (Borko et al. 2000 : 273-274) กล่าวว่า การสนับสนุนให้กำลังใจเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการที่ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง เข้าสู่อาชีพครูได้ โดยการใช้บรรยากาศที่เป็นกันเอง และทีมงานที่เกิดขึ้นภาพในองค์กร และชุมชนร่วมกัน มีการปรึกษาหารือการทำงานจะทำให้ครูมีการพัฒนาตนเองขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ ทิคเคิล (Tickle. 1994 : 180 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 46) ได้เสนอแนวความคิดการสนับสนุนการทำงานของครูใน โรงเรียนไว้ดังนี้

1. การจัดหา และจัดทำข้อมูลข่าวสารของ โรงเรียน อุปกรณ์วัสดุโรงเรียน
ข้อเสนอแนะหลักสูตร ตารางสอน ปฏิทินปฏิบัติงาน หน้าที่ของครู เป็นต้น
2. การสนับสนุนการพัฒนาทีมงานโดยการประชุม เพื่อให้เข้าใจในบทบาท
การรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ของทีมงาน การสร้างความสามัคคีของหมู่คณะ
3. การจัดเตรียมจัดหาทรัพยากร
4. การชักนำให้เกิดความหวังในการพัฒนาตนเอง ทีมงาน
5. การเชื่อมโยงกับท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน
6. การสร้างความตระหนักว่าโรงเรียนเป็นชุมชน
7. การสร้างความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้
8. การดูแลคุณภาพการสอน เช่น วัตถุประสงค์ในการสอน การดำเนินผลที่
ได้จากการสอน การวางแผนการสอน การจัดการชั้นเรียน การปฏิบัติตามทักษะ และการ
ประเมิน

5.2 การวัดปัจจัยด้านการสนับสนุนการทำงานของครู

ในการวัดตัวแปรการสนับสนุนการทำงานของครู ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของ
ทิคเคิล (Tickle. 1994 : 180 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 46) ประยุกต์กับ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มี
พระราชบัญญัติต้องการให้มีการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านปัจจัยต่างๆ ทางทรัพยากร

การศึกษา สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ โดยแบ่งประเด็นการวัด เป็น 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำข้อมูลข่าวสาร และเอกสารวิชาการของโรงเรียน การสนับสนุน ทรัพยากร และเทคโนโลยีการศึกษา ความสามัคคีของหมู่คณะ และความร่วมมือขององค์กร ในชุมชน

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการสนับสนุนการทำงานของครู

ปัจจัยด้านการสนับสนุนการทำงานของครู ในการศึกษาของ ชานน์ (Shann. 1998 : 67-73) ได้ศึกษาวิจัยการสนับสนุนครูโรงเรียนเขตเมือง พบว่า การสนับสนุนครูเรื่อง เงินเดือนมีใช้ประเด็นสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูอาชีพ สิ่งสำคัญคือทำให้โอกาสครู มีส่วนร่วมตัดสินใจในสิ่งสำคัญของโรงเรียน โดยให้มีส่วนร่วมทั้งกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และเพื่อนครูด้วยกัน การสนับสนุนด้านทรัพยากรอย่างพอเพียง ทำให้เกิดการเพิ่มอำนาจ แก่ครูอย่างมาก และทำให้เกิดความพึงพอใจกับครูอาชีพอย่างสูงอีกด้วย

ทาทาร์ (Tatar. 1998 : 101-105 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์. 2550 : 47)

ได้ศึกษาความพึงพอใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ทำการศึกษากับครู และ ผู้ปกครอง พบว่า การที่โรงเรียนเห็นความสำคัญของครูกับผู้ปกครอง โดยการเปิดโอกาสให้ครู และผู้ปกครองเข้ามาร่วมกันคิดในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และผลที่ต้องการกับนักเรียน เป็นการทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีความคิดในการรับใช้สังคมมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า การที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองนักเรียนได้เข้ามาในโรงเรียน และมีส่วนร่วมใน การดูแลนักเรียนให้มากขึ้น รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอยู่เสมอ จะทำให้ครู เกิดความมั่นใจในการทำงาน พ่อแม่จะมีความพึงพอใจ ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจพัฒนา นักเรียนได้ดีขึ้น และพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาจะได้ผลที่ดีกว่าโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากโครงสร้างองค์กร และวัฒนธรรมโรงเรียนเอื้อต่อการร่วมมือกับผู้ปกครองมากกว่า

บอร์โค และคณะ (Borko et al. 2000 : 273-274 ; อ้างถึงใน สุภาพ เต็มรัตน์.

2550 : 47) ได้ศึกษาการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของครู โดยใช้แบบจำลอง 3 ประการคือ การฝึกหัดการเรียนการสอนและการประเมิน โดยใช้แบบจำลองที่เน้นเป้าหมายที่นักเรียนและการปรับบทบาทของครูในการสอน โดยเน้นเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียน การสอน แทนการควบคุม นักเรียน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ปัจจัยด้านสถานการณ์ ด้านบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ ส่วนการพัฒนาครูอาชีพโดยปริยาย คือ การสนับสนุนด้านบุคลากร การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการสนับสนุนด้านเวลา

ธีรศักดิ์ คงเจริญ (2545 : 17) ได้วิจัยเรื่องการประเมินคุณลักษณะครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยม เขตการศึกษา 7 พบว่า ด้านการสนับสนุนครู ทั้งครู และผู้บริหารมีความคิดเห็นตรงกันว่า การสนับสนุนครูมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะครูอาชีพ และสามารถอธิบายคุณลักษณะครูอาชีพเพิ่มขึ้นได้ และ (Scribner. 1999 : 238 - 239) พบว่า การสนับสนุนให้ครูมีความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยให้ครูเกิดการพัฒนาในอาชีพ ทำให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นได้ เพราะการที่จะทำให้อาจารย์มีความเป็นครูอาชีพนั้น ต้องมีการสนับสนุนทรัพยากรและอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียง และการที่ครูจะพัฒนาตนเองเข้าสู่ครูอาชีพ ต้องให้ครูได้ทำงานอย่างมีส่วนร่วมและโรงเรียนต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและโอกาส

จากความสำคัญของตัวแปรการสนับสนุนการทำงานของครู และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยสรุปเป็นคำนิยามเชิงปฏิบัติการได้ว่า การสนับสนุนการทำงานของครู หมายถึง การช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียน โดยการสนับสนุนการทำงานของครูในด้านต่างๆ ได้แก่ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านทรัพยากร และเทคโนโลยีการศึกษา ด้านความสามัคคีของหมู่คณะ และด้านความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

จากการทบทวนแนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าปัจจัยการสนับสนุน การทำงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยการสนับสนุนการทำงานของครู จะมีอิทธิพลโดยตรง ต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะเมื่อครูได้รับการสนับสนุนการทำงานที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้ครูได้รับการพัฒนาทางวิชาชีพ ทำให้เกิดคุณลักษณะด้านอาชีพที่เหมาะสม และเกิดความพึงพอใจในการทำงานต่อไป

พฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวัดพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยแบบสอบถามให้ครูเป็นผู้ตอบด้วยตนเอง

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

มีผู้ให้นิยามหรือความหมายของพฤติกรรมไว้หลายคน ดังนี้

1.1 ความหมายของพฤติกรรม (อรษา ประยูรหงส์. 254 : 271) ให้ความหมายว่าพฤติกรรม คือกริยาอาการที่แสดงออก หรือปฏิบัติกริยาได้ตอบที่เกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า

ซึ่งจะมาจากภายในหรือภายนอกร่างกายก็ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์กระทำหรือรู้สึก ผู้อื่นจะเห็นหรือไม่ก็ตามถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2554 : 27) พฤติกรรมเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลกระทำ และบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ (วจินี แสงสว่าง. 2535 : 6) หรือใช้เครื่องมือทดสอบที่นักทอสอบนำมาใช้ เช่น การหิวระะ ร้องไห้ กิน (ประพาเพ็ญ สุวรรณ. 2548 : 15) ไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ เช่น การคิด ความรู้สึก ความสุข (ชัยพร วิชาวุธ. 2543 : 1) การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้น ผู้กระทำจะทำโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้น ได้หรือไม่ก็ตาม การพูด การเดิน การกระพริบตา การไต่ยืน การเข้าใจ การรู้ โกรธ ต่างเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

จากนิยามความหมายของพฤติกรรมพอสรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมหมายถึง การกระทำของบุคคลทั้งที่แสดงออกมาจากภายนอกและสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ โดยอาจแสดงออกมาทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งบุคคลอื่นอาจสังเกตเห็นได้ หรือสามารถใช้เครื่องมือในการตรวจสอบพฤติกรรมนั้นได้ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติที่แสดงออกมาต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การวัดพฤติกรรม วิธีการวัดพฤติกรรมมี 2 วิธีการ คือ (1) วิธีการวัดเชิงปริมาณ จะนับจำนวนพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาต่อหน่วยที่กำหนดให้ในการศึกษา (2) วิธีการวัดเชิงคุณภาพ จะวัดพฤติกรรมแต่ละชนิดไปเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของบุคคลอื่น หรือนำไปเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานของพฤติกรรมนั้น ในบางครั้งต้องให้ค่าแก่พฤติกรรมที่ได้การจากการวัดด้วย

1.3 พฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีฐานคิดมาจากปรัชญาการศึกษา และแนวคิดด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งปรัชญาการศึกษาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ ปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) การศึกษาต้องพัฒนานักเรียนทุกด้าน สิ่งที่เรียนรู้ควรเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสังคมของนักเรียนให้มากที่สุด ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ทั้งในและนอกห้องเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเอง และสังคมเพื่อนักเรียนจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstruction) การศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม และการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการปรับปรุง พัฒนา และสร้างสรรค์สังคมที่ดี และเหมาะสมกว่าเดิม ปรัชญาอัตถนิยม (Existentialism) มุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีสิทธิเสรีภาพ เปิดโอกาสให้เด็กเรียนตามความถนัด และความสนใจ และปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ (Buddhist Philosophy

of Education) ต้องอาศัยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการอธิบายเรื่องของชีวิต ปรัชญาการศึกษาดังกล่าว มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง และมีการประยุกต์หลัก อริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (วัฒนาพร ระวังทุกข์. 2542 : 3 ; ทิศนา แคมมณี. 2547 : 25 - 28) สำหรับแนวคิดด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง พฤติกรรมจะมีความถี่มากขึ้นหากได้รับการเสริมแรง กลุ่มมานุษยวิทยา (Humanism) การเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดรู้จักใช้เหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน และได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง และกลุ่มคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) การเรียนรู้เป็น กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ พบเห็นกับความรู้เดิม เกิดเป็น โครงสร้างทางปัญญา (วัฒนาพร ระวังทุกข์. 2542 : 4-5)

จากปรัชญาการศึกษาและแนวคิดด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ส่งผลให้ครูมี พฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยนักจิตวิทยาการศึกษา ที่เชื่อในศักยภาพ และความสามารถที่มีอยู่มนุษย์ทุกคน เชื่อว่ามนุษย์จะศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ ตนเองสนใจ และใฝ่รู้ ให้ความสำคัญกับการให้เสรีภาพในการเรียนรู้ สนับสนุน ส่งเสริมในการ ค้นคว้าหาความหมายและสาระสำคัญในชีวิตของเขาเอง มีเสรีภาพในการตัดสินใจ เมื่อเผชิญ กับปัญหา ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามวิธีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด ของตนเอง นับได้ว่าผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมการสอนตนให้การ สอนมีคุณภาพซึ่ง บลูม (Bloom. 1976 : 115 - 127) มีความเห็นคุณภาพของการสอนเป็นเรื่อง ของการชี้แนะ (Cues) แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนทราบ ว่า สิ่งที่เรียนคืออะไร ผู้เรียนควรทำ อะไร การมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเสริมแรง ทั้งทางบวก และทางลบ และการให้ข้อมูล ย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง

ในการวัดพฤติกรรมครูผู้สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ปรับ ประยุกต์ใช้ ข้อคำถามของ (ซัชวาลย์ เจริญบุญ. 2554 : 191) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบ การพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูผู้สอน ในจังหวัดมหาสารคาม

2. การปฏิบัติ

2.1 ความหมายของการปฏิบัติ มีผู้ให้คำนิยามหรือความหมายของการปฏิบัติไว้ หลายท่านดังนี้ บลูม และคณะ (Bloom and Other. 1975 : 43) วิ ทัศนดาพานิ (V.Kothadapani. 1971 : 91 ; อ่างถึงใน เจริญ คำแพงศักดิ์. 2551 : 59 - 63) ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า

การปฏิบัติหรือการนำไปใช้ คือ ความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจ ที่มีอยู่เดิมไปใช้ อย่างเหมาะสมถูกต้อง ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสถานการณ์ใหม่ๆ (สุนันท์ สลโกสม. 2545 : 139 - 140) เป็นการวัดการปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยการสังเกตอย่างดี ทั้งการสังเกตวิธีการดำเนินงาน การสังเกตผลงานที่ออกมานั้นต้องใช้เครื่องมืออื่นประกอบการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบประเมินค่า (Rating scale) แบบตรวจงาน เป็นมาตรฐานในการบันทึกข้อมูลที่สังเกตได้อย่างหนึ่ง สำหรับแบบประเมินค่าเป็นเกณฑ์ ตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติ (ณรงค์ สินสวัสดิ์. 2538 : 20) เป็นการปฏิบัติของมนุษย์นั้น มีลักษณะแตกต่างกันไป จะต้องมิตัวกำหนดการกระทำนั้น เข้าใจถึงสิ่งที่กำหนด

จากนิยามหรือความหมายของการปฏิบัติพอสรุปได้ดังนี้ การปฏิบัติเป็นการ แสดงออกทางพฤติกรรมอย่างหนึ่ง คือ เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ความสามารถแสดงออก ทางร่างกายซึ่งรวมถึง การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออก และสังเกตได้ พฤติกรรมด้านนี้ เมื่อแสดงออกมาสามารถประเมินผลได้ง่าย และกระบวนการที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านนี้ ต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

2.2 ประเภทของการปฏิบัติ (ณรงค์ สินสวัสดิ์. 2538 : 20) ได้กล่าวว่าการปฏิบัติ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้คือ

2.2.1 ลักษณะนิสัยส่วนตัว ได้แก่

- 1) ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ข้อเท็จจริง คือ ความคิดว่า ความจริงเป็นเช่นนั้น ซึ่งอาจถูกหรือไม่ถูกตามความจริงก็ได้ ความเชื่ออาจได้มา โดยการเห็น การบอกเล่า การอ่าน รวมทั้งการคิดขึ้นมาเอง
- 2) ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนนิยมเน้นถือประจำในการเลือก
- 3) เจตคติ เป็นแนวโน้มหรือขั้นตอนเตรียมพร้อมของพฤติกรรม
- 4) บุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าบุคคลหนึ่งจะทำอะไร ถ้าอยู่ในสถานการณ์หนึ่ง เป็นสิ่งที่บอกว่าคุณลักษณะจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2545 : 75) กล่าวว่า ความรู้อย่างเดียวไม่ได้เป็นข้อยืนยันว่า บุคคลจะปฏิบัติตามสิ่งที่ตนรู้เสมอไป เจตคติเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้ที่ผู้เรียนได้รับการกระทำหรือปฏิบัติ ส่วน (สุชาติ โสมประยูร. 2541 : 75) ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติเป็น พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่พฤติกรรมมักจะ ไม่เกิดโดยอิสระ แต่จะเกิดขึ้นรวมๆ กัน และพึงพาอาศัยกับการส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิบัติด้วยเสมอ (Fabiya. 1985 : 154 ;

อ้างถึงใน เจริญ แพงคำฮัก. 2551 : 59 - 62) กล่าวว่าไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมนั้น มีเจตคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้ (Schwartz. 1975 : 30 ; อ้างถึงใน เจริญ แพงคำฮัก. 2551 : 59 - 63) ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เจตคติ และการปฏิบัติสามารถแสดงความสัมพันธ์ได้หลายรูปแบบซึ่งอาจจะเป็นความสัมพันธ์โดยตรงหรือเป็นความสัมพันธ์ทางอ้อมก็ได้ (ชิดหทัย ภัทรชยานนท์. 2542 : 24 - 25) คือ 1. ความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติซึ่งมีผลทำให้เกิดการปฏิบัติ 2. ความรู้และเจตคติมีความสัมพันธ์กันและทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา 3. ความรู้และเจตคติต่างก็ทำให้เกิดการปฏิบัติได้โดยที่ความรู้และเจตคติไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน 4. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมมีเจตคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม เชื่อว่าเจตคติที่ดีจะทำให้พฤติกรรมดี และสืบเนื่องมาจากบุคคล บุคคลนั้นมีความรู้ดี ซึ่งความรู้ เจตคติ การปฏิบัติมีผลต่อเนื่องกัน

การวัดการปฏิบัติ มีนักการศึกษาและจิตวิทยาอธิบายการวัดการปฏิบัติไว้ดังนี้ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2537 : 136) แบ่งวิธีการวัดการปฏิบัติออกเป็น 2 วิธีคือ

1. การวัดการปฏิบัติโดยตรง ได้แก่

1.1 การสังเกตแบบให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว (Direct Observation) การสังเกตแบบนี้ผู้ถูกสังเกตอาจไม่แสดงการปฏิบัติที่แท้จริงออกมา

1.2 การสังเกตแบบธรรมชาติ (Naturalistic Observation) คือการที่ผู้ถูกสังเกตไม่ได้กระทำตนเป็นผู้ที่รบกวนผู้สังเกต การสังเกตแบบนี้จะได้รับการปฏิบัติที่แท้จริงมาก แต่ต้องใช้เวลาานมากจึงจะสังเกตการณ์ปฏิบัติที่ต้องการได้

2. การวัดการปฏิบัติโดยอ้อม ได้แก่ การสัมภาษณ์ เป็นวิธีที่ผู้ศึกษาต้องการซักถามข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจซักถามโดยตรงหรือโดยอ้อม การสัมภาษณ์โดยตรงผู้สัมภาษณ์จะสัมภาษณ์เป็นเรื่องราว ตามที่ต้งจุ่มงหมายไว้ ส่วนการสัมภาษณ์โดยอ้อมหรือไม่เป็นทางการ ผู้สัมภาษณ์จะซักถามไปเรื่อยๆ โดยสอดแทรกเรื่องที่จะสัมภาษณ์ ผู้ตอบจะไม่วู้ตัวว่าถูกซักถามจะจงที่จะทราบถึงการปฏิบัติของตน

3. การใช้แบบสอบถาม วิธีนี้เหมาะกับการศึกษาการปฏิบัติของบุคคลจำนวนมากและเป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการสอบถามจากครูโดยตรง

4. การทดลอง ผู้ถูกศึกษาจะอยู่ในสภาพการควบคุมตามที่ผู้ศึกษาต้องการ การบันทึกเป็นวิธีให้ผู้ถูกศึกษาบันทึกการปฏิบัติของตน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2536 : 15 - 16) กล่าวว่า การศึกษาการปฏิบัติของบุคคล อาจใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้

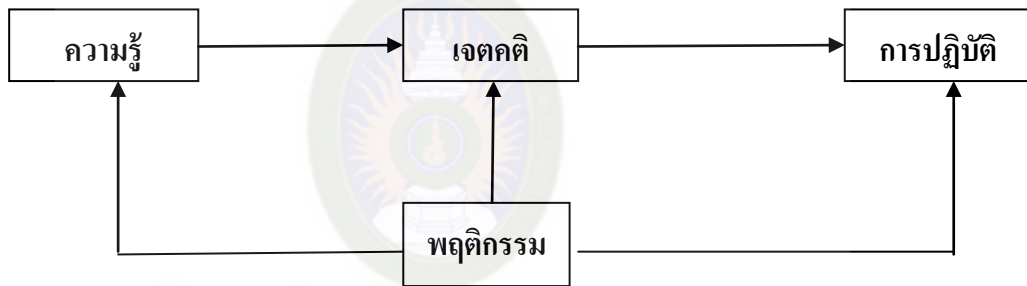
1. วิธีการสำรวจ (Survey Method) เป็นวิธีการศึกษาและค้นคว้าเพื่อให้เข้าใจถึงการกระจายของลักษณะการปฏิบัติงานของบุคคลในลักษณะต่างๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือการใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สำรวจ เช่นการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชน
2. วิธีการศึกษาภาคสนาม (Field Study Method) เป็นวิธีการศึกษาและวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานการณ์จริงตามธรรมชาติ โดยผู้ศึกษาจะไปศึกษาการปฏิบัติของกลุ่มบุคคลจริงๆ เช่นการเฝ้าสังเกตการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง
3. วิธีการทดลองภาคสนามหรือวิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Fielded Experiment Method) เป็นวิธีการศึกษาและวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการปฏิบัติของกลุ่ม โดยมิวิธีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุม (Control Group) และกลุ่มทดลอง (Experiment Group)
4. วิธีการทดลองในห้องปฏิบัติการ (Laboratory Experiment Method) เป็นการศึกษาและวิจัยการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติทางสังคมว่าขึ้นอยู่กับตัวแปรอะไรบ้าง เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการปฏิบัติของบุคคลและกลุ่มที่แท้จริง โดยควบคุมตัวแปรที่ไม่เกี่ยวข้องอย่างรัดกุมภายใต้สถานการณ์ที่สร้างขึ้น
5. วิธีการจำลองเชิงทดลอง (Experiment Simulation Method) เป็นการจำลองสถานการณ์ขึ้นมาและควบคุมตัวแปรเช่นเดียวกับการทดลองในห้องปฏิบัติการ
6. วิธีการวิจัยสถานการณ์จำลองด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer Simulation Studies) เป็นการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แทนคน

จากวิธีการวัดการปฏิบัติดังกล่าว การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวัดการปฏิบัติของบุคคลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ

ซิดนีย์ ภัทรนิยานนท์ (2545 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นไปตามเจตคติ และความรู้ที่บุคคลนั้นมีอยู่ โดยมีเจตคติเป็นตัวกลางระหว่างความรู้และพฤติกรรม คือเจตคติจะเกิดจากความรู้และพฤติกรรมจะแสดงออกไปเจตคตินั้น
 2. พฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ และเจตคติมีความสัมพันธ์กันหรือความรู้กับเจตคติมีผลร่วมกัน เกี่ยวข้องกันก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ
 3. ความรู้และเจตคติต่างทำให้เกิดพฤติกรรมได้โดยที่ความรู้และเจตคติที่ไม่เกี่ยวข้องกัน
 4. ความรู้มีผลต่อพฤติกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น บุคคลมีความรู้และปฏิบัติตามนั้นหรือความรู้มีผลต่อเจตคติก่อนแล้ว พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเจตคตินั้น
- จากการสังเคราะห์พบว่า พฤติกรรมเกิดจากความสัมพันธ์ของความรู้ เจตคติ การปฏิบัติเขียนเป็นแผนภาพประกอบคือ

แผนภาพที่ 2 แสดงการเกิดพฤติกรรมจากความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ กับการปฏิบัติ

จากการศึกษา ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กันหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม เชื่อว่าเจตคติที่ดีจะทำให้พฤติกรรมดีและสืบเนื่องมาจากบุคคลนั้นมีความรู้ดี ซึ่งความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติมีผลต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็นที่มาของการเกิดพฤติกรรมนั่นเอง จากการศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การปฏิบัติ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองการฝึกอบรม ก็มีเป้าหมายเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไป ที่ต้องให้การให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่เป็นผลมาจากที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จากการเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ การปฏิบัติเพื่อให้มีประสบการณ์ มนุษย์ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมมิใช่การตอบสนองต่อธรรมชาติ หรือวุฒิภาวะ หรือความบังเอิญ

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2545 : 90) และ (ชาติรี สําราย. 2543 : 23 - 25) ได้กล่าวถึง การอธิบายของ บลูม ถึงความเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดการเรียนรู้อา เมื่อบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ซึ่งจะทําให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ก็ทําให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลงทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ
3. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดความรู้ทางด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกลงนึกคิด ค่านิยม ความสนใจ และได้นําส่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจริงทําให้เกิดความชำนาญมากขึ้น และเป็นพฤติกรรมที่ถาวรต่อไป

สรุปได้ว่า ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัดพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสําคัญ โดยการวัดพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยใช้แบบสอบถามให้ครูประเมินตนเอง

บริบท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ประวัติและความเป็นมาของมหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ ซึ่งสมเด็จพระบวรมหิศร พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2432 มีชื่อเดิมว่า "มหาธาตุวิทยาลัย" และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า "มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" เมื่อ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2439 โดยมีพระราชประสงค์จะให้เป็นอนุสรณ์เฉลิมพระเกียรติยศของพระองค์สืบไป ดังปรากฏในประกาศพระราชปรารภในการก่อพระฤกษ์สังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัยต่อไปนี้

พระราชปรารภในการก่อพระฤกษ์สังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัย

พระพิมลธรรม พระพิมลธรรม (ช้อย สุานทตฺตเถร) สนนองพระราชปรารภ

ยุคริเริ่มการจัดการศึกษา

ยุคปรับปรุงและขยายการศึกษา

ยุครับรองปริญญาบัตรและสถานะของมหาวิทยาลัย

พระราชปรารภในการก่อพระภุชงค์ตั้งฝึกเสนาสน์ราชวิทยาลัยสุภมัสดุพระพุทธศาสนา เป็นอดีตภาค ล่วงแล้ว 2439 พรรษา ปีตยุบันกาล จันทรคตินิยม จุลศักราช 1258 วานระสังวัจจระ ภัทรบทมาส ชุขณปักษีสัตมิมิติติ รวีวาร สุริยคติกาล รัตนโกสินทร์ ศก 115 กัณยายนมาศ เตรสมมะสาหะคุณพิเศษ ปริเฉทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ บุรุษยรัตน์ราชรวินทรวิกรมพงษ์บริพัตร วรขัตติยราชนิกรโธม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสังสุทศเคราะห์ จักรกรีบรมนารถ มหามงกุฎราชวรานุกร สุจริตมุล สุสาธิต อรรถ อุกฤษฐไพบูลย์บุรพาคุลย์กฤษฎาภิหารสุภาธิการรังสฤษดิ์ชัยญลัษณวิจิตรโสภาย สรรพวงค์ มหาชนโตมางคประนต บาทบงกชยุคล ประสิทธิ์ สรรพสุภผลอุดมบรมสุขุมาล ทิพย เทพาวตารไพศาลเกียรติคุณ อุดลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุกรษ์ วิสิฐศักดิ์สมญา พินิตประชานา รด เปรมกระมลขัตติยราชประยูร มูลมุขมาตยาภิรมย์ อุดมเดชาธิการ บริบูรณคุณสาร สยามา ทินครวรุฒเมกราชคิลก มหาปรีวารนายก อนันต์มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษศิรินทร อเนกชน นิกร สโมสรสมมติ ประสิทธิ์วรยศมโหดม บรมราชสมบัติ นพปดลเสวตฉัตรราชันดร ศิริรัต โน ปลัษณมหา บรมราชาภิเศกาสิติต สรรพทศทิวชิตไชย สกลมไหศวรียมมหาสวามินทร์ มหเศรษฐมหินทรมหารามาธิราชโรดม บรมนารถ-ชาติอาษาไศรยพุทธาภิไตรรัตนสรณารักษ์ อุดลศักดิ์อรรคนเรศราชิบดี เมตตากฤณาสิตลหฤไทย อโนปไมยบุญการสกลไพศาล มหา รัชฎาธิบดินทร์ ปรมินทรธรรมิกราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง พระดำริหว่า จำเดิมแต่ได้เสด็จเถลิง ถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเศกแล้วมาได้ทรงทูลบำรุง พระพุทธศาสนาให้ถาวรวงเรืองเจริญขึ้น โดยลำดับ แต่พระสัทธรรมในพระบรมพุทธศาสนานี้ ย่อมมีเหตุปัจจัยอาศัยกันแลกัน เมื่อพระปริยัติสัทธรรมเจริญแพร่หลายอยู่ พระปฏิบัติ สัทธรรม- จึงจะเจริญไพบูลได้ เมื่อพระปฏิบัติสัทธรรมไพบูลอยู่ พระปฏิบัติสัทธรรมจึงจะ สมบูรณ์ได้ พระปริยัติสัทธรรมย่อมเป็นรากเหง้าเค้ามูลแห่งพระศาสนา ๆ จะดำรงอยู่แลเจริญ ขึ้นก็ด้วยพระปริยัติสัทธรรม การที่จะบำรุงพระปริยัติสัทธรรม อันเป็นรากเหง้าของพระพุทธ ศาสนาให้ไพศาลบริบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็ย่อมอาศัยการบำรุงให้มีผู้เล่าเรียน แลที่เล่าเรียนให้สะดวก ยิ่งขึ้น

การเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม ที่เป็นไปอยู่ในเวลานั้น ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดการ บำรุงทั่วไปทุกพระอาราม แต่ยังหาเป็นอันนับว่าบริบูรณ์แท้ไม่ เพราะเป็นแต่สถานที่เล่าเรียน

ในชั้นต้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยที่จะเล่าเรียนพระไตรปิฎกแลวิชาชั้นสูงขึ้น 2 สถาน ๆ หนึ่งเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ให้ตั้งที่วัดบวรนิเวศวรวิหาร พระอารามหลวง พระราชทานนามว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระบรมชนกนารถ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกสถานหนึ่ง เป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่าย มหานิกาย ได้ตั้งไว้ที่วัดมหาธาตุราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวงนี้ มีนามว่า "มหาธาตุวิทยาลัย" ได้เปิดการเล่าเรียน เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก 108 สืบมาแต่สังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ ยังไม่เป็นที่สมควรแก่การเล่าเรียน ในสมัยที่การเรียนเจริญขึ้นสืบมานี้ จึงทรงพระราชดำริห์ที่จะทรงสร้างสังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ขึ้นใหม่ให้เป็นสถานอันสมควรแก่การเล่าเรียน การนี้ยังอยู่ในระหว่างพระบรมราชดำริห์ ยังหาทันตลอดไม่พอประจวบ เวลาที่ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งมีพระราชประสูติกาล ณ วันพฤหัสบดี เดือนเจ็ดแรมสิบสองค่ำ ปีมาน สัมฤทธิศกจุลศักราช 1240 ตรงกับวันที่ 27 มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก 97 เสด็จสวรรคต ล่วงไปในวันที่ 4 มกราคม รัตนโกสินทร์ 113 ตรงกับวันศุกร์ เดือนยี่ ขึ้นเก้าค่ำ ปีมะเมีย จศก จุลศักราช 1256 จึงทรงพระราชดำริห์ว่า โดยราชประเพณีที่มีมาแต่ก่อน เมื่อพระบรมวงศ์ที่ได้ดำรงพระเกียรติยศชั้นสูงสวรรคต ก็ได้เคยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำพระเมรุมาศขนาดใหญ่ ตามพระเกียรติยศ ณ ท้องสนามหลวง เพื่อเชิญพระศพไปประดิษฐาน พระราชทานเพลิง ณ พระเมรุมาศนั้น ก็การทำพระเมรุมาศขนาดใหญ่เช่นเคยมานั้น เป็นการเปลืองพระราชทรัพย์ไปในสิ่งซึ่งมิได้ถาวร แลมิได้เป็นประโยชน์สืบเนื่องไปนาน เป็นการลำบากแก่คนเป็นอันมาก แลได้ประโยชน์ชั่วสมัยหนึ่ง แล้วก็อันตรธานไป

ครั้งนี้มีสมัยที่จะต้องทำการพระเมรุมาศขนาดใหญ่ขึ้นนั้น ควรจะน้อมการทำพระเมรุมาศนั้นมารวมลงในการพระราชกุศล ส่วนสาสนูปถัมภกกิจวิทยาทาน วิหารทานการก่อสร้างสังฆิกเสนาสน์ สำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ ให้พระราชกุศลบุญราศีส่วนทักษิณาทานเนื่องในการถาวรวัตถุสถาน เป็นที่ตั้งแห่งศาสนธรรมสัมมาปฏิบัติแห่งพุทธบริษัท สัมปติสนสำเร็จประโยชน์ อธิวิบุลผลสืบเนื่องไปตลอดกาลนานแล จะได้เป็นเหตุให้เร่งเว้นการทำพระเมรุมาศขนาดใหญ่ อันเป็นเครื่องเปลืองประโยชน์เปล่าดังพรรณนามาแล้วนั้น

จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้พระเจ้าน้อยยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เป็นผู้บัญชาการให้เจ้าพนักงาน ทำการก่อสร้าง วิทยาลัยยอดปราสาท 3 ยอด ล้วนแล้วด้วยถาวรภณช์ อันมีกำหนดส่วนยาวแต่ทิศเหนือมาทิศใต้ 88 วา ส่วนกว้างในทิศเหนือแลทิศใต้นั้น ส่วนละ 8 วา 3 สอก ส่วนกลางตั้งแต่ทิศตะวันตก มาทิศตะวันออก 25 วา

ส่วนกว้างในมุขใหญ่ 11 วา ส่วนสูงในร่วมมุขยอดใหญ่ นั้น 22 วา ในร่วมยอดน้อยทั้ง 2 แห่งละ 16 วา ด้วยพระราชทรัพย์ 5,400 ชั่ง

เพื่อได้เป็นที่เชิญพระบรมศพ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร มาประดิษฐานบำเพ็ญพระราชกุศล ทักขิณาทานมีการมหารธรรมแล้ว จะได้เชิญพระบรมศพไปประดิษฐาน ณ พระเมรุมาศขนาดน้อย ณ ท้องสนามหลวง พระราชทานเพลิง

เมื่อการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนนี้เสร็จ แล้วจะได้ทรงพระราชอุทิศถวายถาวรวัตถุนี้เป็นสิ่งมงคลเสนาสน์ สำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมแลวิชาชั้นสูงสืบไปภายหน้า พระราชทานเปลี่ยนนามใหม่ว่า "มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย" เพื่อให้เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศสืบไป

พระเจ้าน้อยยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงบัญชาการให้เจ้าพนักงานจับการก่อสร้างจำเดิมแต่การรื้อถอนปราบแล้ว ส่วนที่ควรทำนั้น มาแต่วันที่ 24 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 114 บัดนี้ การทำรากสิ่งมงคลเสนาสน์ราชวิทยาลัยนี้ แล้วเสร็จควรจะวางศิลาฤกษ์ได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรจุคำประกาศแสดงพระพระราชดำริอันนี้ แลแผนที่รูปถ่ายตัวอย่างสิ่งมงคลเสนาสน์นั้น กับหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา อันเป็นหนังสือพิมพ์ราชการในสมัยนี้ เลือกลดแต่ฉบับที่สมควร แลเหรียญที่รฤกในการพระราชพิธีต่าง ๆ ทั้งทองเงิน แลเบี้ยทองแดงซึ่งใช้อยู่ปัจจุบันนี้ ลงในหีบศิลาพระฤกษ์แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีมนต์พระสงฆ์ 10 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์

ในที่นี้ ณ เวลาเย็นวันที่ 12 กันยายน รัตนโกสินทร์ 115 รุ่งขึ้นเวลาเช้าวันที่ 13 กันยายน พระสงฆ์ได้รับพระราชทานจัน เวลาบ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าทูลฉลองรัฐีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยโดยเสด็จพระราชดำเนินมา ณ ที่ประชุมนี้ ครั้นถึงกำหนดศุกรมหามงคลฤกษ์ ทรงวางศิลาพระฤกษ์ และอิฐปิดทอง ปิดเงิน ปิดนาค ซึ่งเป็นอิฐฤกษ์ลง ณ ที่อันจะได้ก่อสร้างมงคลเสนาสน์ราชวิทยาลัยเป็นประถม โดยนิยมนแห่งโบราณราชประเพณีแล้ว นายช่างจะได้ทำการต่อไปให้สำเร็จโดยพระบรมราชประสงค์

ขอผลแห่งพระบรมราชประสงค์ซึ่งจะทรงบำรุงพระพุทธศาสนาให้สถิตย์สถาพร และจะให้วิทยาการแพร่หลาย อันเป็นทางมาแห่ง ประโยชน์ความสุขของมหาชนทั่วไปนี้ จงสำเร็จ โดยพระบรมราชประสงค์ จงทุกประการ เทอญ. (คัดมาจากราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 13 แผ่นที่ 25 วันที่ 20 กันยายน ร.ศ. 115 หน้า 265 - 268)

2. พระพิมลธรรม พระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) สนองพระราชปรารภ

ในปี พ.ศ. 2489 พระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ รูปที่ 15 มีความประสงค์จะปรับปรุงการศึกษา ภายในสถาบันการศึกษาที่เป็นอยู่ในขณะนั้นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงมอบหมายให้ พระมหาบุญเลิศ ทตฺตสุทฺธิป.ธ.8 (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมมหาวิธานวัตร) อาจารย์แห่งมหาธาตุวิทยาลัย และบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาธาตุวิทยาลัย ซึ่งกำลังปรับปรุงกิจการห้องสมุดของมหาธาตุวิทยาลัย ได้ช่วยรวบรวมความเป็นมาด้านการจัดการศึกษาของมหาธาตุวิทยาลัยทั้งปวง เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานทางเอกสารของมหาธาตุวิทยาลัยสืบไป

เมื่อพระมหาบุญเลิศ ทตฺตสุทฺธิ ได้ไปติดต่อกับนายชนิด อยู่โพธิ์ หัวหน้าแผนกวรรณคดี ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้วยดี และได้ขอความร่วมมือจากนายยิ้ม ปันทยางกูร หัวหน้ากองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร ช่วยอำนวยความสะดวกอีกต่อหนึ่ง และได้พบเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารที่พบนี้ คือ ลายพระหัตถ์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปถึงหม่อมเจ้าประภากร ลงวันที่ 23 กันยายน ร.ศ. 115 ดังจะขออัญเชิญ สำเนาลายพระราชหัตถ์ มาแสดงดังต่อไปนี้

เมื่อพระมหาบุญเลิศ ทตฺตสุทฺธิ ได้พบลายพระหัตถ์นี้แล้ว ได้นำสำเนาลายพระหัตถ์ไปถวายพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) ซึ่ง พระพิมลธรรมได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษาหารือกับพระเถรานุเถระในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และต่างวัด โดยทุกรูปเห็นพ้องต้องกันว่าสมควร ที่จะได้จัดการศึกษาของพระสงฆ์ให้เป็นไปตามพระราชปณิธานที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระราชทานไว้* (*ความนี้ปรากฏในส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ชื่อเรื่อง "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย" ของ นายมนัส เกิดปรำงค์, พ.ศ. 2527.) จนกระทั่งในที่สุดพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) จึงได้มีหนังสือนิมนต์พระเถระทั้งจากวัดมหาธาตุ และวัดอื่นๆ จำนวน 57 รูป และฆราวาสอีกจำนวนหนึ่งมาประชุมกัน ณ หอปริยัติ วัดมหาธาตุฯ ในวันจันทร์ที่ 23 ธันวาคม 2489 เวลา 17.00 น. โดยถือเป็นการประชุมที่ค่อนข้างมาก และลับเฉพาะ จะสังเกตเห็น ได้ชัดก็คือหนังสือนัดประชุม ออกเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม เพื่อนิมนต์เข้าประชุมวันที่ 23 ธันวาคม เป็นการออกหนังสือเชิญล่วงหน้าเพียงหนึ่งวันเท่านั้น ดังปรากฏ ตัวอย่าง หนังสือเชิญประชุม ดังนี้

ผู้ที่ได้รับอาราธนาหรือเชิญเข้าประชุมครั้งนี้ ประกอบด้วยทั้งฝ่ายบรรพชิต 7 รูป และฆราวาส 4 คน ซึ่งทุกท่านจะได้รับ เอกสารบันทึกโครงการปรับปรุงมหาธาตุวิทยาลัย หรือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดทำโดย หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการให้ถือว่า

บันทึกนี้เป็นความลับ และอ่านได้เฉพาะผู้ที่ได้รับเชิญมาประชุมเท่านั้น

2.1 ยุคริเริ่มการจัดการศึกษา

เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านการพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน มีความสามารถในการรักษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น พระพิมพ์มหาราช (ซ้อย ฐานทัตตมหาเถร) อธิปัตติสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในสมัยนั้นจึง จัดประชุมพระเถรานุเถระฝ่ายมหานิกาย จำนวน 57 รูป เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2490 และ ประกาศให้มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย์ ดำเนินการจัดการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงใน ระดับมหาวิทยาลัย เปิดสอนระดับปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรกเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 และมีพัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ. 2500 ปรับเปลี่ยนระบบการวัดผลมาเป็นระบบหน่วยกิต โดย กำหนดให้บัณฑิตต้องศึกษา อย่างน้อย 126 หน่วยกิต และปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปีก่อนรับปริญญา บัณฑิต

พ.ศ. 2505 เปิดสอนคณะครุศาสตร์

พ.ศ. 2506 เปิดสอนหลักสูตรแผนกอบรมครูศาสนศึกษา ระดับ ประกาศนียบัตรและเปิดสอน คณะเอเชียอาคเนย์และเปลี่ยนเป็นคณะมานุษยสังคมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2516

พ.ศ. 2512 ปรับหลักสูตรแผนกอบรมครูศาสนศึกษาเป็นวิทยาลัยครูศาสน ศึกษา และปรับเปลี่ยนหน่วยกิต เป็น 200 หน่วยกิต

การจัดการเรียนการสอนช่วง 2 ทศวรรษแรก ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะ สงฆ์และรัฐเท่าที่ควร ทำให้ประสบปัญหาด้านสถานะของมหาวิทยาลัย และงบประมาณเป็น อย่างมาก แต่ก็สามารถจัดการศึกษามาได้อย่างต่อเนื่อง

2.2 ยุคปรับปรุงและขยายการศึกษา

พ.ศ. 2512 คณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม ได้ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง " การศึกษาของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2512 " และ เรื่อง " การศึกษาของสงฆ์ พ.ศ. 2512 " คำสั่งทั้ง 2 ฉบับนี้ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย์ มี สถานะเป็น สถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ ไทย โดยสมบูรณ์

พ.ศ. 2521 เริ่มขยายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค เริ่มตั้ง วิทยาเขตแห่งแรกที่ จังหวัดหนองคาย และได้ขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ที่มีความพร้อมด้าน

บุคลากรงบประมาณ อาคารสถานที่ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีวิทยาเขตในกำกับดูแล ทั่วประเทศ 10 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 4 แห่ง และ ศูนย์การศึกษา 1 แห่ง คือ

1. วิทยาเขตหนองคาย ตั้งอยู่ที่วัดศรีชะเกษ อ. เมือง จ. หนองคาย จัดตั้งเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2521
 2. วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช จัดตั้งเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2528
 3. วิทยาเขตเชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่วัดสวนดอก อ. เมือง จ. เชียงใหม่ จัดตั้งเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2527
 4. วิทยาเขตขอนแก่น ตั้งอยู่ที่วัดธาตุเมืองเก่า อ. เมือง จ. ขอนแก่น จัดตั้งเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2529
 5. วิทยาเขตนครราชสีมา ตั้งอยู่ที่บ้านหัวถนน ถนนชาติพัฒนา ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30000 โทรศัพท์ (044) 254891, โทรสาร 264560 จัดตั้งเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2529
 6. วิทยาเขตอุบลราชธานี ตั้งอยู่ที่วัดมหายานาราม อ. เมือง จ. อุบลราชธานี จัดตั้ง เมื่อ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2530
 7. วิทยาเขตแพร่ ตั้งอยู่ที่วัดพระบาทมิ่งเมือง อ. เมือง จ. แพร่ จัดตั้งเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2530
 8. วิทยาเขตสุรินทร์ ตั้งอยู่ที่วัดศาลาลอย อ. เมือง จ. สุรินทร์ จัดตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2530
 9. วิทยาเขตพะเยา ตั้งอยู่ที่วัดศรีโคมคำ อ. เมือง จ. พะเยา จัดตั้งเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2534
 10. วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส ตั้งอยู่ที่วัดมหาสวัสดิ์นาคพุมาราม อ. พุทธมณฑล จ. นครปฐม จัดตั้งเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2535
- พ.ศ. 2526 มหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรีใหม่ โดยลดจำนวนหน่วย กิตจาก 200 หน่วยกิต ให้เหลือเพียง 150 หน่วยกิต และปรับปรุงระบบการบริหารวิชาการใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 4 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ คณะสังคมศาสตร์

2.3 ยุครับรองปริญญาบัตรและสถานะของมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527 รัฐบาล โดยการนำของ ฯพณฯ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ได้ดำเนินการ เสนอร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา โดยรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วประกาศใช้เป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา มีผลทำให้ผู้สำเร็จการศึกษา

จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีศักดิ์และสิทธิแห่งปริญญา เช่นเดียวกับ ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับเดียวกันจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่รัฐให้การรับรอง

พ.ศ. 2534 มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาที่วัดศรีสุदारาม เขตบางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ศึกษาของนิสิตปีที่ 1 - 4 ของคณะครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

พ.ศ. 2535 คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์ ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานได้ออกระเบียบคณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์ ว่าด้วยการจัดการศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2535 โดยมหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษาและการบริหารให้เป็นไปตามระบบสากล (คณะเอเชียอาคเนย์และเปลี่ยนเป็นคณะมานุษยสังคมศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2516)

พ.ศ. 2540 แม้มหาวิทยาลัยจะมี พ.ร.บ. กำหนดวิทยฐานะของผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่มี การรับรองสถานะภาพ ความเป็นนิติบุคคลของมหาวิทยาลัยเหมือนมหาวิทยาลัยทั่วไป จึงทำให้ไม่สามารถขยาย

การจัดการศึกษาในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ตามวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัยได้

ดังนั้น จึงมีความพยายามในการผลักดันให้มีการดำเนินการตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเป็นการเฉพาะ โดยใช้เวลาในการดำเนินการเป็นเวลานานถึง 50 ปี จนกระทั่ง พ.ศ. 2540 รัฐบาล โดยการนำของ ฯพณฯ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เสนอให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2540 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม

พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มหาวิทยาลัย มีพระราชบัญญัติรับรองสถานะภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐบาล และเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ เน้นจัดการศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

2. ประวัติความเป็นมาของวิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. 2511 คณะสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จัดประชุมพระเถระระดับเจ้าคณะจังหวัดทั้ง 15 จังหวัด ในสมัยนั้นขึ้นที่วัดกลาง จังหวัดสุรินทร์ พระราชปริชาญาณมุนี เจ้าอาวาสวัดศรีสะเกษ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย (ปัจจุบัน พระธรรมปริยัตมุนี เจ้าอาวาสวัดพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม) ได้เสนอที่ประชุมว่า เห็นควรมีวิทยาลัยสงฆ์ประจำภาค ที่ประชุมเห็นชอบและรับหลักการ แต่จะตั้งขึ้น ณ จังหวัดใดให้นำเข้าพิจารณาในการประชุมครั้งต่อไปที่จังหวัดหนองคาย

พ.ศ. 2513 ศูนย์ประสานงานพระพุทธศาสนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศ.ป.ศ.) ที่จัดตั้งก่อนหน้านี้อแล้ว ได้จัดประชุมสังฆนิบาต พระเถระระดับ ขึ้นที่วัดศรีสะเกษ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ได้มอบหมายให้พระมหาประทีพวัชรปญโญ (ปัจจุบันพระสุนทรธรรมธาดา รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย) เสนอต่อที่ประชุม และที่ประชุมมีมติให้ให้จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ว.ส.อ.) ขึ้นที่วัดศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พ.ศ. 2514 ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานวงศิวลาฤกษ์ อาคารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีคณะเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้การอุปถัมภ์ พ.ศ. 2515 ฯพณฯ เอนทรี พิษยนทร โยธิน เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศลาวสมัยนั้น เป็นประธานมูลนิธิ และได้จัดตั้งมูลนิธิขึ้นเพื่อการศึกษาของ

คณะสงฆ์ โดยได้มอบหมายให้อาจารย์เกษม บุญศรี อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ยกร่างตราสารมูลนิธิ

พ.ศ. 2521 คณะผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ว.ส.อ.) เสนอเรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไปยังมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสมัยนั้น เพื่อขอขึ้นเป็นวิทยาเขต สภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อนุมัติให้เป็นวิทยาเขตแห่งแรก ของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้ดำเนินการเปิดสอนคณะครุศาสตร์วิชาเอกการบริหารการศึกษา ครั้งแรกและได้ขยายสาขาวิชาเพิ่มขึ้นตามลำดับ - สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ ณ วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพฯ รหัสไปรษณีย์ 10200 ได้ขยายวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ออกไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวม 14 แห่ง วิทยาเขตหนองคาย จึงเป็นวิทยาเขตที่จัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรก

ปี พ.ศ. 2540 รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2540 ให้มหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยวิทยาเขตหนองคายได้ทำการเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตร ดังนี้

1. หลักสูตรหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต

- 1.1 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์
- 1.2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
- 1.3 สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
- 1.4 สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์

2. หลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.)

ปี พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ขยายการจัดการศึกษาเพิ่มเติม โดยเปิดทำการเรียนการสอนในระดับปริญญาโท ปริญญาตรี และประกาศนียบัตร ดังนี้

1. ระดับปริญญาโท

1.1 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

2. ระดับปริญญาตรี

2.1 หลักสูตรหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต

- 2.1.1 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์
- 2.1.2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
- 2.1.3 สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
- 2.1.4 สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์

3. ระดับประกาศนียบัตร

3.1 หลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)

เอกลักษณ์มหาวิทยาลัย อัตลักษณ์มหาวิทยาลัย และอัตลักษณ์บัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกลักษณ์มหาวิทยาลัย

“บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา”

อัตลักษณ์มหาวิทยาลัย

“ประยุกต์พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม”

อัตลักษณ์บัณฑิต

“มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา”

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน

มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีผลงานบางส่วนที่น่าสนใจ และผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยดังกล่าวต่อไปนี้

พรประภัสสร ปริญาญกุล (2546 : 45) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ในสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ มี 3 รูปแบบ คือ การจัดการเรียน

การสอนเชิงประสบการณ์ในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน และการผสมผสานระหว่างการสอนเชิงประสบการณ์ในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน วิธีการสอนเชิงประสบการณ์มี 4 ขั้นตอนคือการสร้างประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรม การอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสรุปผลการเรียนรู้ และการประยุกต์การเรียนรู้

วัฒนา อัครพานิช (2546 : 37) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ด้านการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การทดสอบก่อนเรียน และสรุปผลมโนทัศน์ด้านการเมือง และมโนทัศน์ด้านการเมืองที่คลาดเคลื่อน การแจ้งสรุปผลให้นักเรียนทราบ การเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่ด้านการเมือง การจัดกระทำให้นักเรียนเกิดภาวะสมดุลทางปัญญา การสรุปฝังมโนทัศน์ใหม่ และการทดสอบหลังเรียน

ศิริพร ทวีชาติ (2545 : 35) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า หลักการของรูปแบบได้แก่ หลักการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้กระบวนการสารสนเทศโดยการใช้เทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การสร้างความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ขั้นตอนการเรียนการสอนมี 7 ขั้นตอนคือ การระบุคำถามหรือปัญหาที่จะศึกษา การวางแผนกำหนดวิธีการแสวงหาข้อมูล การสืบค้นสารสนเทศจากแหล่งข้อมูล การเลือกและประเมินสารสนเทศ การสรุปและการนำเสนอความรู้ การประเมินกระบวนการและผลงาน และการนำความรู้ไปใช้

เสกสรร สายสีสอด (2545 : 48) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบระบบการเรียนการสอนโดยใช้อินเตอร์เน็ตสำหรับสถาบันราชภัฏ ผลการวิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบระบบมี 11 ขั้นตอน คือ การกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบเนื้อหาบทเรียนการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมการเรียน การเตรียมผู้สอน การสร้างแรงจูงใจในการเรียน การดำเนินการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมทักษะ การประเมินผลการเรียนการสอน และข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุง

ลัดดา สีลาน้อย และคณะ (2545 : 52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในวิชาการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีหลักการที่สำคัญ คือความสามารถที่เท่ากันของผู้เรียนเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายและความสำเร็จของกลุ่ม

การเรียนการสอนมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ การนำเสนอบทเรียนต่อชั้นเรียน การศึกษา
กลุ่มย่อย และการประเมินผล

ประยูร บุญใช้ (2544 : 63) การพัฒนารูปการเรียนการสอนตามแนวคิด
ประสบการณ์เรียนรู้ผ่านสื่อกลาง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้ว่า รูปแบบการ
เรียนสอนมี 5 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอนและ
วัดการประเมินผล กระบวนการเรียนการสอนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้่นนำเข้า ขั้่นขยายความ และขั้่น
แสดงผลผลิต

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2544 : 37) การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระ
อิงบริบทเพื่อเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบ
การเรียนการสอนสามารถส่งเสริมความใฝ่รู้แก่นักเรียนด้วยการนำเสนอสาระอิงบริบทซึ่งเป็น
จุดรวมเนื้อหาสำคัญของบทเรียน ที่มีเนื้อหาครอบคลุม ชับซ้อน และน่าสนใจเพียงพอที่จะ
กระตุ้นให้นักเรียนกำหนดประเด็น ค้นคว้า และการดำเนินการค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ แล้ว
สรุปเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับสาระอิงบริบทเดิม และสามารถนำความรู้ที่ได้ทั้งหมดไปใช้ในการ
กำหนดประเด็นค้นคว้าใหม่ต่อไป

เรวดี อาษานาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเสนอให้อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนการสอนเรียงลำดับจากระดับความสำคัญจากมาก
ไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านผลผลิต ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านตัวป้อน

1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สุวิชัย แก้วจินดา (2547 : 55) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1
 ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนได้เน้นด้านการสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน การวางแผนการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศและติดตามผล ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่
การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
การนิเทศและการติดตามผล และการวิจัยในชั้นเรียน

พิสมัย สระคูพันธ์ (2547 : 78) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการหน่วยธรรมชาติรอบตัว ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

วิญญู เมืองนาค (2546 : 44) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน ปัจจัยด้านการสนับสนุน ปัจจัยด้านตัวครู และปัจจัยด้านผู้เรียน

สมพร จรุงเรืองกลกิจ (2544 : 71) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในวิชาการพยาบาล สุขภาพจิตและจิตเวช ผลการวิจัยพบว่าโดยการใช้รูปแบบที่ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ ตั้งคำถาม จัดหาเอกสารอ้างอิง ให้ผู้เรียนเตรียมความรู้ก่อนเข้าเรียน แล้วนำเสนอ อภิปรายในชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการเรียนและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง

อดุลย์เดช ฐานะ (2543 : 33) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการเตรียมการเรียนการสอนได้ปฏิบัติ "มาก" ทุกด้านคือ ด้านการจัดปัจจัยสนับสนุนกิจกรรม ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการนิเทศติดตามผล ปัญหาที่สำคัญของการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัญหาด้านปัจจัยสนับสนุน ด้านการวางแผนการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะที่สำคัญของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม ส่งเสริมพัฒนาครู ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ผลิตภัณฑ์การเรียนการสอน และมีกรวางแผนการนิเทศร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับฝ่ายวิชาการ

เพ็ญศรี ศรีนุสร (2543 : 45) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรมพื้นบ้านเพื่อการสอนในวิชาภาษาไทยเรื่องพื้นบ้านพื้นเมืองสำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า จากการสอนโดยรูปแบบนี้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่างกัน นักเรียนส่วนมากมีความรู้สึกรู้สึกดีต่อตนเองในระดับมาก

มานพ วงศ์สาขา (2541 : 47) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบ ว่า การเรียนรู้ของนักเรียนได้ปฏิบัติตน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การนำจุดมุ่งหมายในการเรียน การแสวงหาแหล่งวิชาการ การประเมินผล และการวิเคราะห์ความต้องการ

สุภาพ เต็มรัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคใต้ตอนบน กลุ่มตัวอย่างคือ ครู โรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เพื่อใช้ทดสอบยืนยันแบบจำลองความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน จำนวน 417 คน กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เพื่อใช้ทดสอบยืนยันแบบจำลองความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ จำนวน 417 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีลักษณะดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพในการสอน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านคุณลักษณะวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน

1.2 การสนับสนุนการทำงานของครู มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่านการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจ

1.3 เจตคติต่ออาชีพครู มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่าน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน

1.4 การพัฒนาครู มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านคุณลักษณะวิชาชีพครู เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน

1.5 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่าน เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจในงาน

1.6 เจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่านความพึงพอใจในงาน

1.7 ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สกอลแลน (Scallan. 1998 : 1981 - A) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกหัดแบบชี้นำที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกรด 5 และ 6 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนทางตอนเหนือของรัฐเท็กซัส ผลการศึกษาพบว่า การใช้แบบฝึกหัดชี้นำในห้องเรียนสามารถคาดหวังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงกว่าการใช้แบบฝึกหัดชี้นำเพียงเล็กน้อยหรือไม่ใช้แบบฝึกหัดชี้นำเลย

บรูโน (Bruno. 1984 : 2663) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องทักษะการเขียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติกับการเรียนด้วยวิธีสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 - 5 จำนวน 654 คนพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการเขียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ครูกอลล์ (Crookall. 1984 : 262 - 273) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่สอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร วิธีที่ได้ผลและเป็นที่ยอมรับ คือการแสดงบทบาทสมมติหรือการสร้างสถานการณ์จำลอง เพราะจะเป็นเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษได้เองโดยอัตโนมัติ และทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในภาษาได้อย่างชัดเจน

โรไมน์ (Romine. 1974 : 139 - 143) ได้ทำการวิจัยเรื่องบรรยากาศการสอนที่ดีพบว่า บรรยากาศการสอนที่ดีสามารถทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ด้านการจัดการเตรียมการสอน การที่ผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในวิชา รวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่างๆ ด้านผลการสอนที่ผู้เรียนได้รับ ผู้เรียนได้ประโยชน์ตามความคาดหวังจากวิชาที่นักเรียนเลือกเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน และด้านการประเมินผลควรมีการนำข้อมูลย้อนกลับ มีการเสริมแรงการเรียน

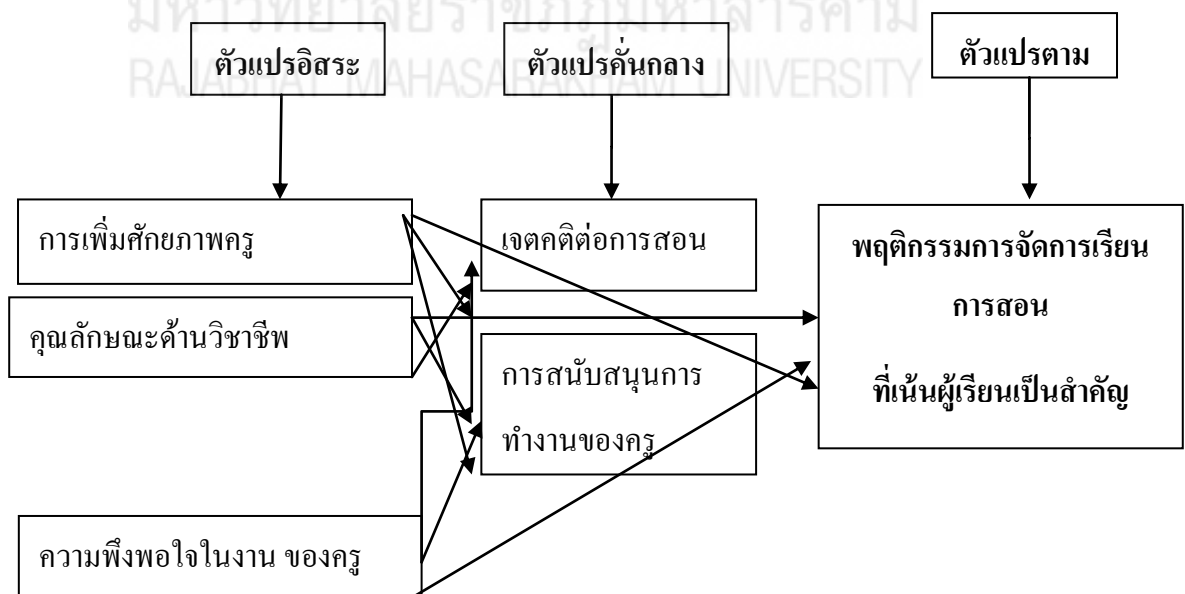
ดูโก และ อดู (Doku and Adu. 1999 : 68) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพของการเรียนรู้วัฒนธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพของการเรียนรู้ของวัฒนธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ความสามารถในการแสดง

ความคิดเห็นซึ่งเป็นที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้วัฒนธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนคือสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยทางตรงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในการเรียนรู้วัฒนธรรม

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถตามศักยภาพของตนเอง สรุปความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผลเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาเองได้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

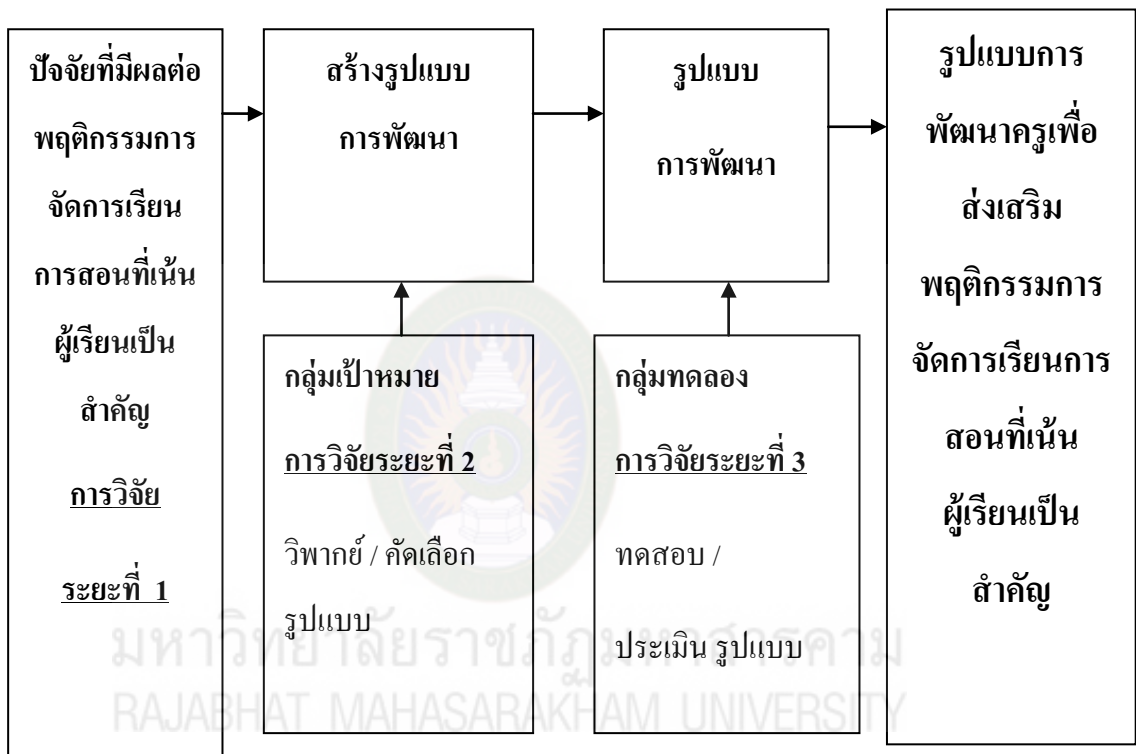
กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น มีจำนวน 5 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการพัฒนาครู ปัจจัยด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานของครู ปัจจัยด้านเจตคติต่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ปัจจัยด้านการสนับสนุนการทำงานของครู เพื่อนำไปสู่การตั้งสมมติฐานงานวิจัย และผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล โดยอาศัยหลักการเหตุสัมพันธ์ ลำดับการเกิดก่อนหลังของปัจจัย ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัยในระยะที่ 1

จากการทบทวนเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบ การพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถ จำแนก กรอบแนวคิดในการวิจัย และทดลองใช้พร้อมกับการประเมิน รูปแบบการพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึง ได้แสดง ความสัมพันธ์ของการดำเนินการวิจัยที่จะให้ ได้ รูปแบบ กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ แสดงดังใน แผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของการดำเนินการวิจัยที่จะให้ ได้รูปแบบการพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการวิจัยระยะการวิจัยที่ 2 และ 3